

1985 1987 VAKOK VILÁGA

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZÁGOS SZÜVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

EIŐFIZETHETŐ
A MEGYEI SZERVEKNÉL
ÉS A VAKOK
ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZÁGOS SZÜVETSÉGÉNEK
KIADÓHIVATALÁNÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 31.
TELEFON: 121-6140



L. Braille



L. évfolyam
1989 • 8-9. szám



KUMINKA GYÖRGYNÉ

Elnökségi ülés

Szövetségünk központi elnöksége 1989. június 29-én ülést tartott. Üdülés, családi okok és munkahelyi elfoglaltság miatt öt elnökségi tag maradt távol a tanácskozásról, név szerint: Szabó József alelnök, Fehér Anna, dr. Hohl József, dr. Kis László és Lak István. Az ülésen részt vett dr. Szabó Károly örökös tiszteletbeli elnökségi tag is.

Kuminka Györgyné elnök megnyitó szavai után a megjelentek egyetértettek abban: bár a testület nem határozatképes, de az előkészített három témát megtárgyalják, s döntéseket csak a hiányzó elnökségi tagok utólagos hozzájárulásával hoznak. Ebben a kivételes helyzetben a tanácskozásról szóló jegyzőkönyvet a főtítkárra, a „Vakok Világá”-ban a tájékoztatót pedig az elnök írja meg.

Az első napirendi pontban a Veszprém megyei szervezet beszámolóját tárgyaltuk meg. Az elnökség részére előzetesen megküldött írásos előterjesztést dr. Szőke László megyei titkár néhány gondolattal szóban is kiegészítette.

A Veszprém megyei szervezet munkájáról szóló részletes beszámolóból csak néhány részletet idézhetünk:

„Megyei szervezetünk jól előkészített és az elnökség által jóváhagyott munkaterv szerint végzi munkáját. Szervezetünk taglétszáma évekig tartó stagnálás után az utóbbi 3 évben

lassú növekedést mutat.” „Jelenleg 550 tagja van szervezetünknek. 1988-ban 60 új tagot vettünk fel.” „Mivel tagjaink többsége 60 év feletti, így a lemorzsolódás is jelentős. 1989 első öt hónapjában 24 tagfelvételünk volt.” „A gyengénlátók száma évek óta nem változik. Jelenleg 16 gyengénlátó tagunk van.”

„Megyénkben évek óta nincs tagdíjhátralékos.” „A munkavállaló tagok száma sem változik, jelenleg 58-an dolgoznak telefonkezelőként vagy gyógyszerkezelőként. Az utóbbi időben egyre nagyobb gondot jelent a telefonkezelők munkába állítása, valamint a meglévő munkahelyek megőrzése.” „Elnökségünk ezért szorgalmazza egy új, az eddiginél hatásosabb rehabilitációs jogi szabályozás kidolgozását.”

Az éves taggyűléseken a résztvevők aktív hozzászólásokban értékelik a szervezet, ezen belül az elnökség munkáját. A taggyűlésen alkalom nyílik a személyes problémák felvetésére is. A taggyűlésen a tanácsi és társadalmi szervek képviselője mellett, mindig találkozzhatunk a Veszprémi Napló munkatársával is, aki terjedelmes cikkben ismerteti és értékeli a szervezet munkáját. Ezzel nagy mértékben segítik a megyei szervezet propagandatevékenységét.

A negyedévenként tartott elnökségi üléseken aktuális kérdéseket tárgyaltak meg. Helyes

döntésnek bizonyult, hogy valamennyi körzeti elnök a megyei szervezet elnökségének is tagja. Így közvetlenebb a kapcsolattartás, s a sorstársak ügyeit is eredményesebben, nagyobb hozzáértéssel tudják intézni. Minden megyei és körzeti vezetőség tag megkapta a dr. Szőke László által összeállított tájékoztatót a vakokra vonatkozó speciális rendeletekről. „Megyei szervezetünk keretén belül Ajkán, Pápán, Tapolcán és Várpalotán körzeti csoportok működnek, 3 tagú vezetőségekkel.” Az ötödik körzeti csoport ez év májusában alakult meg Balatonfüreden. Elismerésre méltó az a jó kapcsolat, ami a körzeti vezetőségek és a helyi tanácsok és társadalmi szervek között kialakult.

A megyei elnökség feladataul jelölte meg a területfelelősi hálózat kiépítését azokon a helyeken, ahol a személyi és tárgyi feltételek hiányában körzeti csoport nem szervezhető. Elsők között kell megemlítenünk Sümegyet és Zircet.

A megyei szervezet a központi keret mellett az adományszámla terhére rendszeresen szervez segédeszköz-akciókat. 1988-ban hat rászorult sorstárs vásárolhatott kedvezményesen kazettás magnetofont és ketten sikirógépet. Ugyancsak az adományszámla terhére vásároltak négy magnetofont kölcsönzés céljára.

A Gyógyszertárak Központjával kialakított munkakapcsolatnak köszönhető, hogy ma már minden körzeti székhely gyógyszertáraiban kapható fehér bot. Időnként a választék-



kal kapcsolatban jelentkeznek problémák.

Évenként 8—10 fő üdül a szövetség boglárlelei üdülőjében.

A veszprémi megyei könyvtár mellett Ajkán, Devecserben és Várpalotán működnek hangoskönyvtárak. A következő hangoskönyvtárat Tapolcán alakítják ki. A tagok körében nagyon népszerű a „Lapról Hangra” c. hangos folyóirat. A könyvtárak magnetofonok kölcsönzésével is foglalkoznak.

Veszprémben a három legforgalmasabb közúti átkelőhelyen hangos lámpa működik, további kettő felszerelését tartják szükségesnek.

A Veszprém megyei elnökség beszámolója az eredmények mellett a megoldásra váró feladatokat is összegezte. Szervezetük munkájában erősíteni kell az érdekvédelmi, érdekvépviseleti jelleget. Céljuk a gyengénlátó tagok számának növelése, ennek érdekében hatékonyabb munkakapcsolat kiépítésére törekednek a megyében dolgozó szemész szakorvosokkal. Javítani kívánják a propagandatevékenységet. Szorgalmazzák az adomány-számlájukra történő befizetéseket, különösen az intézmények és vállalatok részéről.

A beszámolót követően a központi elnökség ülésén élénk párbeszéd alakult ki. Dr. Szőke László minden felvetett részletkérdésre azonnal válaszolt.

E napirendhez meghívott Nyúl Győző, a rehabilitációs osztály vezetője javasolta, hogy a Veszprém megyei szervezet elnökségét, kiemelten dr. Szőke László megyei titkárt, az ered-

ményes munkáért jegyzőkönyvi dicséretben részesítsük. A testület a javaslattal egyetértett. Megállapodás született abban a kérdésben is, hogy az ülésről szóló tájékoztatóban nyomatékosan felhívjuk a szövetségi tagság figyelmét arra a jelenségre, hogy az elkövetkezendő időkben mindenütt nehezebb lesz a meglévő munkahelyek megtartása. Kérjük tagtársainkat, hogy csak nagyon indokolt esetben folyamodjanak munkahely-változtatáshoz. Szervezeteink vezetőségei csak az első munkahely megszerzésében kötelesek minden segítséget megadni. Természetesen indokolt esetben a jövőben is képviselik a tagság érdekeit.

Ahol szükséges, azokban a megyékben — mivel gond a látássérültek számára védett telefonalközpontok megszerzése, megtartása, — a főtítkár a megyei titkárok segítségével felveszi a kapcsolatot az intézkedésre jogosult tanácsi szervekkel.

A második napirendi pont a vakokra vonatkozó hatályos jogszabályok rendszerezése volt. A téma előadója dr. Szél Lajos, a rehabilitációs bizottság elnöke volt. Elmondta, hogy a bizottság a vakokat érintő jogszabályokról egy kb. 60 oldalas kézikönyv megszerkesztését tervezi. Ezt kiegészíthetné egy bővebb elméleti szakkönyv, amely a tárgykörbe tartozó fogalmak magyarázatát tartalmazná. Már az előző témánál jeleztük, hogy dr. Szőke László a vakokra vonatkozó speciális rendeletgyűjteményt már összeállította. Ezt minden megyei

titkár és elnökségi tag előzetesen írásban megkapta. Ülésünkön szóban ismertette azokat a módosításokat, amelyeket kiegészítésképpen minden illetékeshez eljuttattunk.

Megköszöntük dr. Szőke Lászlónak önként vállalt nagyon hasznos munkáját, mert véleményünk szerint ez a rövid, tömör gyűjtemény minden aktivistánk részére szükséges segítség lesz a közeljövőben.

Felkértük a rehabilitációs bizottságot, hogy az illetékes osztállyal együtt egy hónapon belül készítsék el a súlyos rokkantakra vonatkozó, adózásról szóló jogszabály-módosítási javaslatot, s augusztus 31-ig a főtítkár egyeztessen az érintett társszervezetekkel. A rehabilitációs bizottság december 31-ig készítse el a tervezett kézikönyvet, s a munkálatok során dolgozzák ki a szükséges módosítási javaslatokat.

A harmadik napirendi pont az 1989-es évi taggyűlések, küldöttgyűlések előkészítése volt.

A téma előadója, Nyúl Győző, bevezető gondolataiban elköszönt a központi elnökség tagjaitól, jelezve, hogy június 30-án munkaviszonya megszűnik. Döntését azzal indokolta, hogy a munkahelyi, illetve a hivatali intrika kikezdte őt, s védelmet nem kapott, a munkatársak sem álltak mellé. Sajnálja, hogy utódja nem látássérült személy lett, úgy gondolja, hogy látó ember nem tud teljes mértékben azonosulni a vak emberek problémáival. A felmondási időben is elvégezte feladatait, az éves taggyűléseket előkészítette. Min-



den elnökségi tag kézhez kapta a gyűlések tervezett időpontjait, s kérte, hogy augusztus végéig jelezzük az osztálynak, melyiken kívánunk részt venni.

Ezt követően megbeszéltük a taggyűlések megszervezésével, lebonyolításával kapcsolatos teendőket, s az értékelési szempontokat. Ezekről a megyei elnökségeket körlevélben értesítjük. A témához kapcsolódó hozzászólásokból csak a számunkra legértékesebből idézünk.

Dr. Szabó Károly véleménye szerint nem szabad a megyei szervezeteket azonos mércével mérni. Nagyon eltérőek a személyi és tárgyi feltételek. Elmondta, hogy mennyire sajnálja Nyúl Győző távozását a szövetségből. Kérdésként vetette fel: vajon ennyire gazdagok vagyunk, hogy egy ilyen felkészült, művelt szakemberről csak így lemondunk? Vagy ennyire szegények, hogy helyébe nem tudunk hasonló felkészültségű vak embert állítani?

Karcsi bácsi elmondta, hogy évek óta hiányosságokat tapasztal a szövetség életében. Ezek sok álmatlan éjszakát okoznak neki, ezért kért alkalmat a főtitkártól, majd az elnökség néhány tagjától egy személyes beszélgetésre. Erre a megbeszélésre máig nem került sor.

Felidézte az 1987—1988-as választások óta eltelt időszak történéseit. Kérte, hogy a szövetség jelenlegi vezetői elemezzék azokat, és vonják le a szükséges következtetéseket.

Nem tiszteletlenségből és nem is az elhallgatás szándékával nem idézzük teljes rész-

leteiben a hozzászólását. Karcsi bácsi is hangsúlyozta, hogy tanácsait elsősorban az elnökségnek, illetve a vezetőknek szánja. Tudjuk, hogy bírálatait a jó szándék vezette, s ezt ezúton is megköszönjük.

Végül meghallgattuk a vakok elemi rehabilitációjáról szóló konferencián résztvevő Nyúl Győző és Nyúl Krisztina jelentését. A jelentés teljes szövegét lapunkban olvashatják.

A bejelentések sorában tájékoztatást kaptunk az Irisz-kupa rendezvényeiről, a gyógymaszszórtanfolyam felvételi vizsgájáról

Erhartné dr. Molnár Katalin elmondta, hogy kapcsolatfelvétel történt a társadalombiztosítás szakembereivel, akikről pénzügyi támogatást remélhetünk. Szóban és írásban is összegeztük kéréseinket. A várható eredményekről majd örömmel számolunk be.

Megvitattuk a vakvezető kutyák használatbavételének várható díját is, de végleges döntés még nem született, ezért nem tartjuk célszerűnek most közzétenni.

Jó pihenést és nyaralást kívánva az ülés véget ért.

Jelentés

az 1989. május 24—28. között Berlinben megtartott vakok elemi rehabilitációs konferenciájáról

(Nyúl Győző—Hidvéginé Nyúl Krisztina)

Május 24-én délelőtt érkezünk Berlinbe, ahol a Hirschgartenben levő mozgásközpontban nyertünk elhelyezést. Délután hivatalos, szervezett program nem volt, így a szabadidőt városnézésre fordítottuk.

Május 25-én 11 órakor került sor a hivatalos program ünnepélyes megnyitására az Állami Operaház Apolló termében. Elsőként a Nemzeti Tanács elnöke köszöntötte a megjelenteket és beszámolt az elmúlt 40 év gazdasági és szociális eredményeiről. Ezt követően az NDK Vakok Szövetségének elnöke, Gerhard Polzin úr köszönte meg, hogy széles körű nyilvánosságot biztosítottak a látássérültek konferenciájának. Szólt a Fehér Bot Hetéről, amely a konferencia nyitásával

kezdődött az NDK-ban. Kifejtette, hogy a fehér botnak nemcsak közlekedési eszköznek kell lennie, hanem a vakok nemzetközileg elismert szimbólumának is. Az Operaház cukrászdájában megrendezett állófogadást követően háromórás autóbuzos városnézésre került sor.

17 órától megtekintettük a mozgásközpontot, amelyet 1987-ben nyitottak meg. Az épületekben és a kertben mindent úgy alakítottak ki, hogy a vak emberek megismerhessék azokat a változatos élethelyzeteket, amelyekkel a hétköznapiak során önálló életükben is találkozhatnak. A kertben a legkülönbözőbb felületű útviszonyokkal és sokféle növényvel ismerkedhettünk meg. Ezután meg-



tekintettük a tornatermet, ahol a látássérültek mozgáskorrekciója és fejlesztése folyik. Ezt követte a mozgásközpont területén létesített kutyaiskola meglátogatása. Évente 10—12 vakvezető kutyát képeznek és adnak ki az igénylőknek. A kutyákat az iskola részére újsághirdetés alapján szerzik be. Általában német juhászkutyákat képeznek ki, de kívánságra más kutyákat is megtanítanak vakvezetésre. Az igénylőknek a kiképzett kutyákat díjmentesen bocsátják rendelkezésükre. Tájékoztattak bennünket arról, hogy Erfurtban is van vakvezető kutyaképző iskola, ahol a feltételek és lehetőségek azonosak a berliniével. A képzés módszerei hasonlóak a hazánkban alkalmazottakkal. Végezetül a főépületben tettünk sétát. Az előcsarnokban megnéztük azt a szökőkutat, amelynek domborművét vak ember készítette. A földszinten megmutatták az éttermet, a tanulókonyhát, a szaunát és egy átlagosan berendezett lakást. Az első emeleten található az irodák és az olvasóterem, ahol pontírási könyvek, folyóiratok és különböző társasjátékok segítik a szabadidő hasznos eltöltését. A második emeleten a hálózobákat (14 kétágyas és 2 egyágyas), az oktató- és foglalkoztatótermeket, a színes tv-vel felszerelt klubhelyiséget és a bárnt tekintettük meg.

Vacsora után a szövetség kultúrscsoportja adott műsort.

Május 26-án 9 órakor kezdődtek az érdemi tanácskozások, amelyeken az NDK delegátusokon kívül egy egytagú svéd, 2—2 tagú cseh-szlovák és

magyar, 3 tagú szovjet és 4 tagú kubai küldöttség vett részt. A tanácskozásra a berlini Pedagógusok Házában került sor, a konferencia nyelve a német volt.

A külföldi delegációk köszöntése után előadást hallgattunk meg Polzin elnök úrtól „Az elemi rehabilitáció helyzete a látássérültek szocialista társadalomba való integrációjának tükrében” címmel. A témát két aspektusból elemezte: egyrészt szólt az integráció szerepéről, másrészt kitért a vakok, a velük foglalkozó személyek és a társadalom tagjainak felelősségére. Kifejtette, hogy minden vaknak joga van az egyénre szabott, speciális elemi rehabilitációhoz, de a többszörösen fogyatékosok és a frissen megvakultak e vonatkozásban különös figyelmet érdemelnek.

A második előadást dr. Manfred Schmidt tartotta „A vakok elemi rehabilitációjának rendszere az NDK-ban” címmel. Az elemi rehabilitáció kialakulásának történeti áttekintése után beszélt egy átfogó koncepció kidolgozásának és a speciális feladatok meghatározásának szükségességéről. Említést tett a vakvezető kutyák jelentős szerepéről a vakok önálló közlekedésében. Előadását problémafelvetéssel zárta: megemlítette az oktatóanyag hiányát, az értelmes elfoglaltság biztosításának fontosságát, a rehabilitációs feltételek javításának szükségességét. A két előadással kapcsolatos hozzászólásokat ebéd követte. 13 órakor Bentsianov Borisovich úr, a leningrádi rehabilitációs központ igazgatója tartott előadást

„A frissen megvakultak előkészítése az elemi rehabilitációra — pszichológiai és szociális szempontok” címmel. Előadásában hangsúlyozta a szemorvosok szerepének jelentőségét, akik elsőként találkoznak a friss látássérültekkel. Szerinte nagyon lényeges a vakság tényéből adódó krízis sikeres feloldása és a vak ember helyes hozzáállásának kialakítása az új állapothoz. Azt tapasztalta, hogy a korai elemi rehabilitáció általában kedvező eredménnyel jár.

Ezt követte a volokalamszki rehabilitációs iskola munkatársának előadása, amely az intézményükben folyó munkáról szólt. Kiemelte, hogy a rehabilitációra orvosi, pszichológiai, pedagógiai és foglalkoztatási szempontból egyaránt szükség van.

A svéd delegátus előadásában ismertette a hazájában kialakult rehabilitációs rendszert. Beszélt a vakok szövetsége és a látássérültekkel foglalkozó intézmények (szociális tanácsadó, látássérült tanárok, klinikák, otthoni segítők) szerepéről. Elmondta, hogy feltétlenül szükségesnek tartja a rehabilitáció lehetőségeiről való széles körű tájékoztatást. Szerinte a látássérült emberek életében a rehabilitáció olyan folyamat, amely az egész életen át tart.

Sigfried Selbe úr a pénteki nap utolsó előadását „Elemi rehabilitáció a vakok neuklosteri rehabilitációs központjában” címmel tartotta. Részletesen elmagyarázta, hogy telik a rehabilitálandók egy napja: reggeli után kétszer 2 órás oktatásra kerül sor köztük szünet-



tel, a 2 órás ebédidő után ismét egy óra oktatás következik, utána a szabadidő hasznos eltöltésére nevelik a látássérülteket. Előadásában nyomatékosan kihangsúlyozta, hogy a fehér botot ne sétapálcaként használják a látássérültek, hanem biztonságukat segítő fontos segédeszközként. A tanácskozás hozzászólásokkal zárult. Vacso-ra után fakultatív programként megtekintettük az NDK Vakok Szövetsége információs és kulturális központját. Ott láttunk 7 és 8 pontos Picht-írógépet, amelyet a német gyors- és komputerírásban hasznosítanak. Ott kaptunk tájékoztatást arról is, hogy a vakok részére a Szovjetunióból behozott órákat egy kijelölt órás szövetkezetnél ingyen javítják.

Május 27-én 9 órakor folytatódott a tanácskozás. Négy kiselőadás hangzott el az alábbi témákban:

1. Hogyan szervezi területén az elemi rehabilitációs munkát az instruktork?
2. Egy mozgásközpont munkájának tapasztalatai.
3. Vakvezető kutya a modern társadalomban.
4. A rehabilitációs központok speciális feladatai az elemi rehabilitáció területén.

Ezt követően a két nap alatt hallott témákról 3 szemináriumi csoportban lehetett véleményt nyilvánítani.

Ebéd után került sor a záró tanácskozásra, ahol a szemináriumi csoportok vezetői tájé-

koztatták a résztvevőket a vitákból levont következtetésekről. Befejezésül ismertették a konferencia résztvevői által elfogadott javaslatokat és ajánlásokat, amelyeket ígéretük szerint az egyes országoknak az előadásokkal együtt megküldenek. Az érdemi tanácskozás az elnök zárszavával ért véget.

Este fél nyolckor a konferencia résztvevői közös búcsúvacsorán vettek részt egy vendéglőben, ahol tánczenekar szórakoztatta a vendégeket. Az éjfélig tartó összejövetel remek alkalom volt a kötetlen beszélgetésre és ismerkedésre.

A hazautazásra május 28-án került sor.

Látogatásunk eredményeként megállapítható, hogy az elemi rehabilitáció — az elhangzott előadások tanúsága szerint — mindenütt kiemelt feladat. Szükségesnek tartanánk, hogy hazánkban is — a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportja mellett — minden megyében hatékonyan foglalkozzanak az elemi rehabilitációval: szerveznek néhány szakemberből álló csoportokat, akik segítséget nyújtanak a felnőtt korban megvakultaknak, illetve a vak gyermekek szüleinek.

Megyei szervezeteink életéből

CSONGRÁD MEGYE

A makói néprajzi-népeleti klubunkról...

A Makói József Attila Művelődési Központ és Úttörőház csökkenő néprajzi-népeleti klubja már hosszú évek óta működik. Először néhány évig a fenti intézmény székháza, majd 1984-től a Városi Klubközpont ad otthont aktív tag-ságunknak.

Ez a kedves közösség a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége makói körzeti csoportjával párhuzamosan működik és tevékenykedik. A klubtagság önkéntes. Rendszeres foglalkozás, találkozás, emlék-

idézés, mesélés, adatközlés — minden pénteki napon valósul meg.

A körzeti csoporthoz Makón kívül hozzátartozik a volt makói járás minden községe. A foglalkozási, találkozási napokon a területünkről — vidékről — is több, még mozgóképes klubtag bejár, látogatja összejöveteleinket.

Az idős, elaggott, világtalan, mozgásképtelen klubtagokat (szövetségi tagokat) — vidéken is —, otthonaikban, szociális



otthonokban, idősök klubjában (öregek napközi otthonaiban) — is meglátogatom, — meglátogatjuk.

Ezek a jószívű emberek jó memóriával, kitűnő emlékezőtehetséggel, belső látással, nagy élettapasztalattal rendelkeznek, s nagy bennük a közlési vágy. Nagyon hálásak a velük való törődésért.

Sokat mesélnek, sok mindent elmondanak átélt élményeikből, életükből, tapasztalatukból, melyeket igyekszem leírni, összegyűjteni, azzal a céllal, hogy ezekből, az általuk elmondottakból klubi, közös, — csoportos — pályamunka fog születni!

Az empátiakészség, a karitatív tevékenység, a segítőkészség jó és érdemes gyakorló területe ez a klubélet. Sokszor alig várják, hogy elérkezzen a pénteki nap. Néha otthonomban is felkeresnek.

Évente egyszer vagy többször is elmegyünk azokkal, akik jelentkeznek erre — egy- vagy többnapos honismereti sétára, országjáró kirándulásokra — a megyei szervezettel közösen is —, a rövidebb távra társadalmi segítségként kapott (kért) autóbusszal, hosszabb távra a lehető legkisebb önköltséges áron. Ezekről a kirándulásokról versikék is születtek.

Jelentős tényezőként kell elkönyvelni, hogy a Makói Kun Béla Általános Iskola „Mici-mackó” néprajzi-nyelvjárási hagyományörző szakköröm — tagsága — szívesen segít a

a klubban gyűjtött jegyzetek rendezésében, szortírozásában, pályázattá való formálásában. Közülük is — rendszeresen — elviszek néhányat rövidebb, kisebb távú kirándulásokra, honismereti sétáinkra, ahol kézenkaron fogva segítik a kis diákok az arra rászorulókat.

Közgyűléseken, a fehér bot napján e szakkör tagjai közül néhányan műsoraikkal emelték az ünnepség színvonalát és hangulatát. Így is igyekszem összekapcsolni a szakkör és a klub életét és munkáját.

A városi klubközpont épületében, helyiségeiben más klubok is működnek. Ilyen például a mozgáskorlátozottak, a hallássérültek és az alkoholel-

vonósok (AK) klubja. Ezek tagságával is jó a kapcsolatunk. Tagjaik közül többen a mi klubunkat is látogatják, s a mi tagjaink is az ő foglalkozásait, rendezvényeiket. Néha honismereti kirándulásainkra is elviszünk közülük néhányat.

Betegeinket a kórházban meglátogatjuk. Az elhunyt klubtagjainkat elkísérjük a sírig; megadjuk nekik a végtisztességet. Olyan is előfordult, hogy a társadalmi temetést a klubvezető végezte.

Bátran állíthatom, hogy jól összeszokott, emberileg jól, szépen összekovacsolódott közösség vagyunk, akik a szívünket, lelkünket kiöntjük egymásnak.

Rácz Sándor

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

Semmelweis Ignác emlékünnap

Intézetünk rendezvénysorozatát gyarapította a közelmúltban megrendezett — egyébként évente ismétlődő — Semmelweis Ignác emlékünnap.

Mint az köztudott, a neves orvos-tudóst az „anyák megmentője” címmel tisztelte meg mind az orvostársadalom, mind a közvélemény, mert ő volt az, aki a gyermekágyi láz ellen vette fel a harcot, rászánva erre egész életét. Tönkre is ment bele testileg és lelkileg is, mivel — áldott jó magyar szokás szerint — nem ismerték el sem magasszintű tudását,

sem pedig életmentő felfedezését.

A tragikus sorsú tudós életének részletes, kimerítő ismeretetését intézetünk főorvosa, dr. Szilva Anna vállalta; színvonalas előadását nagy figyelem és érdeklődés kísérte.

Az előadást kitüntetések, törzsgárdajelvények és pénzjutalmak átadása követte; ezeket dr. Barcs László, a Debreceni Szociális Otthon igazgatója nyújtotta át intézetünk arra érdemes dolgozóinak.

Szonda Klára



BÉKÉS MEGYE

Kirándulás Nagyszénásra

Megyei szervezetünk orosházi körzeti csoportja 1989. június 16-án a nagyszénási szociális otthonba látogatott el. Kissé hűvös időben érkezünk

meg délelőtt. Először az otthon parkját, majd épületét tekintettük meg. Ezt követően az otthon lakóival találkoztunk és elbeszélgettünk velük. Rotko-

vics János igazgató úr köszöntött bennünket.

Az ebédet követően az otthonban tett látogatás szép élményeivel indultunk haza. Ezúton is köszönet illeti mindazokat, akik jómagamnak és 34 sorstársamnak megszervezték ezt a kirándulást.

Sütő Klára

BORSOD MEGYE

Jutalomüdülés az NDK-ban

1989. június 16-án megyei szervezetünk 20 fős csoporttal indult a háromhetes NDK-beli üdülésre a VGYOSZ keretében. A repülőgépre való beszállás előtt érthető volt a nagy izgalom, miután csoportunk egyik tagja sem utazott még ez ideig repülőgéppel. Mindez azonban csak addig tartott, amíg a gép parancsnoka meleg szavakkal nem üdvözölt bennünket, s amíg a gép simán fel nem szállt.

Szerencsésen érkezünk meg Berlinbe, ahol az NDK Vakok Szövetsége munkatársai barátságosan vártak bennünket. Itt a tolmács szerepét Lechner József tanár sorstársunk töltötte be. A repülőtérről a pályaudvarra mentünk, s egy hosszabb utazás után érkezünk meg Wismarkba, majd innen autó-

busszal az üdülés színhelyére, Boltenhagenbe.

Üdülünk szép környezetben volt, szobáink modernek, kényelmesek voltak.

Másnap megkezdődött gazdag programunk. Tolmácsunk, a magyar származású, Sára Rietz mindenben a segítségünkre volt. Az ő szervezésének volt köszönhető a „tarka-barka” est. Ez az est rendkívül alkalmas volt az ismerkedésre, ahol a magyar, a német, a lengyel, a csehszlovák üdülővendégek műsorral szórakoztatták egymást. A mi szereplésünk oly sikeres volt, hogy később egy irodalmi est megrendezésére kértek fel bennünket. Tóth Árpád, József Attila szép versei mellett Csikos Zsuzsa vak költőnő — aki szintén az üdülőcsoport tagja

volt — verseivel is megismerkedhettünk. A verseket a hangulatnak megfelelő zenei kísérettel tette még átélhetőbbé.

A három hét hosszú idő, amiről részletesen beszámolni röviden, nem könnyű dolog. Összegezve elmondható, hogy vendéglátóink szinte minden napra gondoskodtak valami kellemes programról: kirándulásokról, kultúrműsorokról. Említést érdemel, hogy az idén először hajókiránduláson is részt vett a magyar csoport. A sport sem maradt ki életünk-ből. Jelvények megszerzéséért folyt a küzdelem. A búcsúesten történt meg az eredményhirdetés, s külön elismerésben részesült Lakatos Alfréd, csoportunk legidősebb tagja. Színfoltja volt a búcsúnak a magyar—lengyel „barátsági szerződés” megkötése is.

Hazafelé a repülőn már senki sem félt, s életre szóló élményeket hozhatott a csomagjában.

Horváth István

KOMÁROM MEGYE

Csehszlovák rokkantak látogatása Tatabányán

A nemzetközi testvérszervezetek együttműködésének szép példája valósult meg 1989. június 17-én Tatabányán, a VGYOSZ Komárom megyei

szervezete és a Cseh-Komáromi Rokkantak Szervezete között.

A vendégeket Tatán fogadta szervezetünk titkára, Luk János és felesége, valamint több

tagtárs. A kölcsönös üdvözlések után egyik tatabányai sorstársunk városnézésre invitálta a látogatókat. A délelőtti városnézés az ebédrel ért véget.



A program délután folytatódott Tatabányán, ahol szintén megtekintették a város nevezetességeit. Délután három órára értünk Bánhidára, ahol szervezetünk népes tagsága várta a vendégeket. Az érdeklődés a vártnál is nagyobbak bizonyult.

Luk János rövid bevezetője után a vendégküldöttség vezetője, Tóthné — Irénke köszöntötte a jelenlevőket. Ezzel kezdetét is vette az a műsor, amivel barátaink megleptek bennünket. Programjukban pikáns

humorral is fűszerezett jelenték egymást, a vendégek szö-lék, s vak szerzők versei követ-ték egymást a vendégek szö-vetsége kis színjátszócsoportjá-nak előadásában. Műsoruk ju-talma a nehezen csituló vas-taps volt.

Szervezetünk színeit Várvöl-gyi János zongorajátéka és Ta-kácsné Zsuzsika szavalata kép-viselte.

Kellemes másfél óra után a helyi szövetség uzsonnával ki-nálta a jelenlevőket, ami már hangulatot is teremtett az is-

merkedéshez. Az összejövetel a Puskin Művelődési Házban zaj-lott, s az est hátralevő részében a művelődési ház fúvószeneka-ra szolgáltatta a zenei aláfes-tést a beszélgetéshez és a tánc-hoz.

A vidám nap után kissé fájó volt a búcsúzás. Mindenesetre a találkozó alkalmas volt arra, hogy megismerjük egy kissé a határainkon túl élő rokkantak problémáit, világnézetét.

Heri János

Levelezői rovat

BARTHA ZSUZSANNA

Csehszlovákiából, Selice-ről László István olvasónk küldött levelet rovatunknak. Gondolatait az alábbiakban ismertetem.

„Először is igen örülök, hogy egy olyan színvonalas lapnak mint a „Vakok Világa” lehetek az olvasója. Ezáltal informálódhatok a magyarországi vakok helyzetéről éppen úgy, mint ahogy a Magyar Rádióban is meghallgatom az országban kialakulóban levő politikai pluralizmussal és a gazdasági helyzettel foglalkozó műsorokat. Örülök, hogy anyaországunkban szabadabban fejthetik ki az emberek véleményüket. Mint magyar, érdekelne, hogyan valósul meg a pluralizmus a mindennapi életben, s az is, hogy az új gazdasági mechanizmus miként tükröződik a vakok életében. Gondolok pl. a vak személyi járadék esetleges csökkentésére. Az is érdekelne, hogy

Magyarországon vannak-e erdélyi vak menekült sorstársak. Nekik hogy sikerül beilleszkedniük a magyar társadalomba? Vannak-e úgynevezett munkanélküli vakok? Ha vannak ilyen emberek, akkor hogyan alakul a helyzetük, amíg ismét munkahelyet találnak?

A „Vakok Világá”-ban nagy szeretettel olvasok a vak felnöttek baráti köréről (Felnőttkori Látássérültek Baráti Köre a pontos elnevezés — a szerkesztő megjegyzése).

Ugyancsak szeretném kifejteni véleményemet Németh Tamás: „Szól a szív alapítvány”-ról írott cikkéről. Szerintem szó sincs itt semmiféle „koldulásról”. Balog Tibor gesztusként ajánlotta fel, annak jeléül, hogy a magyar társadalom nem közömbös vakjai iránt.

Én csak azt tudom mondani, hogy a szövetség tagsága becsülje meg ezt az alapítványt, mert ilyen nemes célról sem itthon Csehszlovákiában, sem más szocialista országban nem hallottam.”

Köszönettel vettem László István levelét. Kérdéseire igyekszünk majd a lap hasábjain válaszolni egy későbbi számunkban.

Kérném Önt, hogy miután levelében és a küldött kéziratban nem szerepelt a címe, csak a borítékon, ami megsérült és nem olvasható pontosan, szíveskedjen pontos címét szerkesztőségünkbe megküldeni. Ezt követően azonnal válaszolok Önnek mindarra, amit személyesen hozzám írt.

*

Következő levelünk Makóról, Rácz Sándor olvasónktól érkezett.

„Gondolom, hogy sokan örülnek a Levelezői rovat beindulásának. Ezzel kapcsolatban az a gondom, hogy — javasolnám



— valamilyen jellel válasszák el az egyes leveleket, vagy egy kis helykihagyással az újabb leveleket —, annak első szavát, vagy sorát nagy, vastag betűvel szedjük. Ugyanígy a levél végére írt szerzői név is nagybetűvel lehetne írva.

Így ömlesztve nehezen választhatók el az egyes levelek.”

Olvasónk felvetése jogos. Ez természetesen nem rajtunk múlik elsősorban, hanem a lap műszaki szerkesztőjén. A félreértés elkerülése végett kell leszögezmem, hogy a javaslat a „Vakok Világa” síkírású változatára vonatkozik.

Javaslatát tehát kéreusként továbbítjuk a műszaki szerkesztő felé, s bízom benne, hogy megértéssel fogadja.

★

Az alábbi nyílt levelet Schuck Antal budapesti olvasónk küldte be, amit az alábbiakban idézek.

„Tisztelt Központi Elnökség!

Az elmúlt több mint egy év alatt igazán tiszteletreméltó munkát végeztek. Szorgos igyekezettel dolgoztak azon, hogy élvezetesebb legyen tagnak lenni szövetségünkben.

A „Vakok Világa” olyannyira megjavult a mintegy másfél évvel ezelőtti ösmagához képest, hogy — szerencsére — szinte rá se lehet ismereni. Bevezetésre került a rendszeres főtákarai fogadónap, ahol mindenki elmondhatja gondolatait, segítve az országos vezetők munkáját.

A vezetőség próbál nyíltan, demokratikusan dolgozni. Kéri a tagok segítségét, de nem

mindenben. Készül, kidolgozás alatt áll az új alapszabályzat. Ezt az őszi küldöttértekezlet fogja tárgyalni, jóváhagyni. Egy bizottság készíti el — néhány ember — a központi elnökség megbízásából. Én ezt kevésnek érzem. Tudom, lehetetlen, megvalósíthatatlan feladat lenne a tervezetet minden tagnak eljuttatni hozzáférhető formában — pl. síkírás, kazetta.

Elvárható, azonban, hogy ehhez a fontos munkához vagy az elnökség, vagy a bizottság javaslatokat kérjen és ezeket beépítse az „alkotmányba”.

Javaslom, hogy kérés nélkül is küldjük el javaslatainkat a központi elnökségnek. Ki kellene ugyanis bővíteni a testületet olyan módon, hogy az a megye, amelyik a választásokon nem kapott helyet a testületben, az rendszeres üléseken egy — tanácskozási joggal rendelkező — vezetőségi taggal képviseltesse magát. Ez módot adna arra, hogy az érintett megyék tagjai jobban figyelhessék az általuk választott helyi elnökség munkáját. Az üléseken azonban ezeknek a megyéknek nem lenne kötelező a részvétel. A távolmaradásról vagy a jelenlétről a megyei szervezetek elnökségei dönthetnének. Döntésükről a központi elnökséget megfelelő módon tájékoztatniuk kellene.

Remélem, nem késő, bízom benne, hogy nem maradok egyedül, lesznek, akik követik a példát, és lesznek olyanok is, akik igénylik ezeket a javaslatokat.

Közelednek az országos választások a különböző pártok, szervezetek részvételével. Úgy

vélem, hogy a központi elnökség feladatai közt helyet kell kapnia egy olyan találkozóknak — akár egyedül, akár társszervezetekkel —, amelyeken az induló vetélytársak szociálpolitikai elképzeléseiről tájékozódhatnánk. Nem mindegy sem nekünk, és hiszem, hogy vezetőinknek sem, hogy mi módon alakul jövőbeni helyzetünk Jobbitó, segítő szándékú tisztelettel.”

★

Turóczyné dr. Kádár Adrienne, budapesti sorstársnőnk a következő levél írója. Gondolatait alapvetően szintén a központi elnökségnek szánja.

„...Az elnökségi jegyzőkönyvek teljes leírása és közlése felesleges és nehezen áttekinthető. Egy jegyzőkönyv egyébként is inkább irattárba való. Az újságba pedig jobb lenne a közérthetőség és a biztontságos elolvasás miatt is csak egy világosabb, rövidebb, tájékoztató jellegű tartalmi ismertető leírása. Úgy gondolom, hogy az nem Lak István hibája, hogy így közli az elnökségi jegyzőkönyveket, hanem valami rosszul beidegződött határozati döntés lehet. Ezért kérem a T. Központi Elnökséget, hogy amennyiben lehet, értékeljék át ezen gyakorlatukat.”

★

Bízom benne, hogy mind a központi elnökség, mind pedig a Tisztelt Olvasók reagálni fognak a fentiekben ismertetett két levélre.

MARX LÁSZLÓ—VASTELEKI PÉTER

A vakvezető kutya Nagy-Britanniában

Nagy-Britanniában 1931-ben kezdődött a vakvezetőkutya-kiképzés. Kezdetben a kutyák növendék korban, (10—18 hónap), különböző forrásokból kerültek kiképzésbe. Ebben az időben a kiképzési selejt magas — cca. 80% volt.

Mára, az azóta bevezetett gondos tenyésztési és nevelési program eredményeképpen a helyzet megfordult.

Ez a program biztosítja, hogy a megfelelő pszichikai és fizikai adottságokkal rendelkező kutyák nagyobb arányban kerüljenek képzésre, és a kiképzés eredményessége elérje a 80%-ot.

Jelenleg (az adatok az 1988. év végét tükrözik) a Brit Szövetség felelőssége alá 6150 vezetőkutya tartozik. Ebből:

3750 aktívan vezet,
250 tenyésztésben áll, ebből
200 szuka,
850 kölyök áll nevelés alatt,
750 kiképzésben áll,
550 kiöregedett, visszavonult.

A 200 tenyészszuka mindegyike családonknál él. Az 50 fedezőkan a Warwich közelében levő tenyésztési központban van, de a személyzet ezeket is befogadja és hazahordja.

Az alkalmazott fajták az alábbiak szerint oszlanak meg:

labrador retriever	39%
labrador és golden retriever	
bastard (keverék)	46%
német juhászkutya	7%
golden retriever	7%
egyéb fajta	1%

A kiképzés eredményessége a fajták tükrében:

labrador és golden retriever bastard	85%
labrador retriever	73%
golden retriever	71%
német juhászkutya	66%

A tenyésztési és a nevelési program a következőképpen alakul: A kölykök 6 hetes korban kerülnek az alomból családokhoz, akiket nálunk nevelőgazdának, Britanniában „kölyöksétáltatónak” neveznek. Ezek az emberek biztosítják a kölykök számára az ingergazdag környezetet, a családban való élet megszokását, a városi forgalom és zaj megismerését.

9—10 hónapot töltenek a kiskutyák családi környezetben, ahol a kiképzőközpontok rendszeres szakmai instrukciói mellett elsajátítják a szobatisztaságot és az alapvető engedelmességet. Ezt a nevelési periódust követi a kiképzési periódus. Ez az időszak is két szakaszra oszlik. Az első szakasz végére — amely általános kutya-kiképzői tapasztalattal rendelkező kiképző irányításával folyik — a kutya az alapvető vezetéstechnikai és biztonsági ismeretek birtokába kerül: haladás a járda közepén enyhe húzással, kereszteződésekben megfelelő iránytartás, fordulás jobbra, balra, hátra; le- és fel lépés jelzése (Angliában leüléssel!) Megismerkedik az ún. „rételmes engedetlenség” gyakorlatával, amikor pl. a tovább-

küldő parancs ellenére sem mehet. Ezután következik a vezetőhámhoz szoktatás. Ebben az időszakban fejleszti a kiképző a kutya koncentráció képességét az inger-megerősítés módszerével (hiba esetén szidás, jó megoldás esetén alapos dicséret).

Ennek az időszaknak feladata a más állatok iránti közömböség kialakítása is.

Az alapvető feladatmegoldások elsajátítása után a kutya specializálódott kiképző kezébe kerül, ez már a kiképzés második szakasza.

Ebben a szakaszban történik a kritikus forgalmi helyzetek tanítása, oly módon, hogy a a kutya számára konfliktushelyzetet hoznak létre a kiképző központ saját gépjárművel. Ez az időszak tartalmazza a kutya méretkiterjedési kontrolljának kialakítását is (a kutya saját méreteit kiegészítve a gazda magasságával és vállszélességével).

E kiképzési szakasz utolsó heteit használja fel a kiképző arra, hogy a kutya számára kiválasztott vak gazda szükségletei és igényei szerint alakítsa a kutya munkáját. Ez a kiképzés befejezése előtt kb. 1 hónappal kezdődik.

A kutyák a tréning és a tényleges vezetőmunka során is csak a szorosan vett vezetőmunka idején viselik a hámot. Ezen kívül lehetőségük van a szabad mozgásra — több mozgásra és gondosabb bánásmódra, mint más kutyatársaiknak.

A kutyák 7—9 hónappal a kiképzőiskolára kerülés után készek arra, hogy az új gazdával találkozzanak. Nagy gondot fordítanak arra, hogy gazda és kutyája a lehető legnagyobb harmónia kialakítására legyen képes.

Ezután következik a gazda és kutya összehangolódásának ideje, amely általában 4 hét. A gazdastátusz átvétele, a vezetés technikájának elsajátítása, szükség esetén a gondozás megtanulása a vak ember feladata — a kiképző (instruktor) finom, együttérző és figyelmes segítségével. Ez nem kis munka mind a leendő gazda, mind az instruktor, mind a kutya számára. Át kell programozni a kutya szeretetét egy számára ez ideig idegen, esetleg tapasztalatlan, ideges ember irányába, akit viszont meg kell tanítani a magasan képzett kutya használatára. Mindehhez az instruktornak humán- és állatpszichológusi feladatkört is el kell látnia, annak érdekében, hogy a kutya eddigi tudása kárt ne szenvedjen.

Pár nappal azután, hogy a vak személy — immár gazdaként — hazatér kutyájával, az instruktor felkeresi otthonában, hogy az általa használt útvonalakkal és más problémákkal kapcsolatban tanácsokkal lássa el.

A frissen képzett tulajdonosok havi jelentéseket küldenek a kiképzőiskolára, az instruktorok pedig rendszeres utógondozó látogatásokon keresik fel őket, segítségkérés esetén soronkívül, azonnal.

Bár mindegyik kutya igen magas színvonalú munkára ké-

pes, hiszen nem kerülhet kiadásra kiváló képzettségi szint elérése nélkül, az évek folyamán végzett munkájának szintje nagyon sokban gazdájától függ. Mint minden célirányosan képzett állat, a vezetőkutya is irányítást vár gazdájától, és csak akkor képes a legjobb munkateljesítményt nyújtani, ha megfelelően motivált, és megfelelő bánásmódban részesül. Egyértelmű utasítások, megfelelő kontroll és szükség szerinti kiigazítás nélkül a vezetőkutya munkája romlik. Nagyon fontos, hogy a kiérdemelt alapos dicséret sohase maradjon el!

A vezetőkutya 8—9 évig dolgozik, utána megtartják családi kutyaként a vak személy rokonságában vagy baráti körében.

Nagy-Britanniában a vakvezető kutyához jutás nem ingyenes. A kutyát átvevő látásérült gazda egyszeri törlesztéssel tartozik, amelyek összege 5 penny (kb. 60,— Ft).

Nagy-Britanniában vakvezető kutyát kérelmezhet bárki, aki elmúlt 17 éves és nyilvántartott vak. Nincs felső korhatár. Az igénylő képes kell, hogy legyen a kutya gondozására és kellően aktívnak kell lennie.

A vakvezetőkutya-kiképzésre felhasznált bevételi források:

35% befektetési (állami, társadalombiztosítási) bevétel,

65% vállalkozások, adományok stb.

A ráfordítások:

42% tenyésztés, kölyöknevelés, kiképzés,

15% utógondozás, juttatások, állatorvosi ellátás,

18% kiképzőiskolák fenntartása,

20% tőkealap előteremtés,

5% adminisztráció és egyéb.

Rövid történeti áttekintés:

— 1920-as évek eleje: Németországban elkezdik vezetőkutya-képzését az I. világháborúban megrokkantak számára.

— 1927: Mrs. Dorothy Eustis, egy amerikai kiképző, aki Svájcban rendőrségi és katonai célokra képez kutyákat, ír a német kiképző iskoláról és kapcsolatba kerül egy vak amerikaival, Morris Frankkal.

— 1928: Mrs. Eustis kiképez egy kutyát Morris Franknak, és elindítja Svájcban és Amerikában a Seeing Eye (látószem) nevű kiképzőiskolát.

— 1930: Két brit asszony, Mrs. Muriel Crook és Mrs. Rosamund Bond híret veszik a Seeing Eye-nek, és kapcsolatba lépnek Mrs. Eustissel.

— 1931: Mrs. Eustis küld egy kiképzőt Svájcba, és az első 4 brit vezetőkutya októberben befejezi a felkészülést.

— 1934: Megalakul a Vakvezető Kutya Szövetség.

— 1941: A Wallasey és Cheshire megyei ideiglenes bázisról költözés a Leamington Spa-beli kedvezőbb körülmények közé.

— II. világháború után: Gyors növekedés, új vidéki központokkal: Exeter (1949), Bolton (1961), Forfar (1965), Wokingham (1977), Middlesbrough (1983) és Redbridge

K-3

(Sas György írása
a Ludas Matyi
július 5-i számából.)

Sohasem hittem volna, hogy a társadalom széles rétegei nálunk mekkora érdeklődést tanúsítanak a K-k iránt. Ugyanis magyar filmek esetében szokatlanul nagy látogatottságnak örvend mind a K-1, mind a K-2. Tudvalevően az előbbi a Rákóczi téren üzletszerűen sétálgató iparúzó hölgyek, míg az utóbbi a jobb körökben forgolódnak kollegináik reprezentáns egyéniségeit mutatja be nekünk, hol meghatóbb, hol derűsebb ecsetelésben.

(Folytatás a 11. oldalról)

Északkelet-London (1985).
Mini központok Belfastban (1984) és Cardiffban (1986).
— 1956: Beindul a nevelési program — családokhoz kihelyezett kölykökkel.
— 1960-as évek: saját tenyésztési program beindítása.

A fejlődés folytatódik, a képzés 40%-os évi növekedést fog elérni.

(Kereskényi Sándor által rendelkezésünkre bocsátott angol nyelvű propagandaanyag nyomán.)

Kedves Olvasó!

Ha van kedve összehasonlítást tenni a hazai és a brit vezetőkutya-képzés között, kérjük, tegye meg!

Reméljük, a „Kutya-oldal” mindig rendelkezésre áll!

a Szerzők!

Mi sem természetesebb, hogy az emberek várják a K-3-at. De lesz-e?

Ezt az elementáris információhséget kielégítendő hívom fel telefonon a filmgyárat.

— Kérem a K-produkciós irodát.

— Nem értem — szólal meg a kagylóban a telefonos kisasszony. — Betűzve kérem.

— K, mint...

— Ki ne mondja!

És kapcsol.

— Lesz-e folytatása a K-k-nak? — tudakolom.

— Még hogy lesz-e?! — hangzik a lelkes felvilágosítás. — Most hogy nemzetközileg is felfigyeltek ránk...

— Gratulálok. Lányaink kezdenek betönni a külföldi piacra? Kaptak csábító szerződési ajánlatokat?

— No, még csak az kéne, hogy őket csábítsák. Mi csábítunk. Az új filmünkben éppen azt szeretnénk még hangsúlyoztatniban a világ tudtára adni, hogy nyugati üzleti partnereink működő tőkájukat aligha tudják kedvezőbb helyre befektetni nálunk, mint oda, amit a mi hivatástudattól átfűtött, kedves és szorgos lányaink kínálnak nekik. Mi az ilyen bi- és multilaterális kapcsolatokhoz igyekszünk a kedvet megteremteni.

— Kérem gondolja, hogy ez kedvezően hat gazdasági helyzetünkre? A K-3-at kizárólag nyugaton forgalmazzák?

— BC-számlával rendelkező honfitársaink kemény valutával is látogathatják...

— A filmet vagy a lányokat?

— Ez az összegtől függ. Ve-

gyes vállalkozásban is megoldható.

— Arra nem gondoltak, hogy A klinikához hasonlóan hosszabb sorozatban dolgozzák fel a témát?

— Mond valamit. Végtere is k-val kezdődik. De mi előbb a nagy K-val végzünk. A klinika csak utánuk következik. Valaminek a K-4-re is kell maradnia.

— Köszönöm a jó híreket.

— Ha a K filmekkel kapcsolatban mást is akar tudni, hívhat közvetlenül is K-vonalon...

Leonhard Evler (1707—1783)

(Megjelent a Die Gegenwart 5/1989. számában, fordította: Bíró Marianne.)

Frigyes király az akadémia professzorát, Eulert csak „a számítógépnek” nevezte. Ez természetesen leértékelő volt, mivel ezzel azt akarta kifejezni, hogy a házias és kellemes professzor nem volt a szellem embere, mint Voltaire. Érezhető, hogy a király ki nem állhatta a baseli lelkész fiát, aki szorgalmasan és koncentráltan dolgozott problémáin. A látogatók rendszerint írás közben találták, egy gyermekkel a térdén és egy macskával a vállán. „Ülve kell maradnom”, mondta ilyenkor, „Milyen könnyen elcserélnék a gyermekek a tollaimat”. A híres akadémikus rendkívül termékeny tudós volt. Életműve 40 tankönyvet is tartalmaz, amiknek többsége klasszikusnak is számít. A professzor úgy számolt, ahogy mások lélegeznek,

és hetente átlagban tett egy felfedezést. Ha egy kézirata nem volt megtalálható, nem fecsért sem időt, sem erőt a keresésére, hanem egy újabb elkészítésébe fogott, emlékezete elraktározta az általa írott, vagy diktált oldalak elrendezését is. Szívesen zongorázott, matematikai alapon akart komponista pályázatot kiírni. Egyszer pedig kénytelen volt egy operaházi előadásról hazaszaladni, mert fel kellett írnia egy új bizonyítási képletet. Ez természetesen ismét ellene hangolta a szintén jelenlévő királyt.

De maradjunk a lényegnél és szögezzük le: a matematika egén Euler mint első nagyságrendbe tartozó csillag világít. Ehhez még egy különlegességet tehetünk hozzá, azt, hogy 60 éves korában megvakult, s legnagyobb eredményeit ezen állapotában érte el. Eulernek vak tudósként való tevékenysége bizonyíték arra, hogy a korlátozott állapot nem változtatja meg szükségszerűen egy embernek sem a jellemét, sem pedig a produktivitását.

Okos ember okos, derűs ember derűs marad. Aki pedig bizalmatlan vagy kényelmes lesz, az amúgy is azzá vált volna. A vakság korlátozhatja az önmegvalósítást, de a motivált Euler tovább dolgozott és a matematikusok eszményképe maradt.

Életvezetése nem változott meg. 1766-ban elhagyja Berlint, mert a gonoszkodó királlyal tovább már nem tud kijönni. Lessinghez hasonlóan Eulernek is meg kellett állapítania, hogy a király nem fize-

tett meg senkit, aki független akart maradni. II. Katalin cárnő Szentpétervárra hívta azért, hogy „ékszerként koronájába beillessze”.

Euler sem a cárnőnek, sem az akadémiának nem okozott csalódást. Évi átlagban 800 oldalt diktált, úgy, hogy azonnal nyomtatható is volt. Ilyen teljesítményért minden regényíró máig is irigyelheti őt.

Műveinek összkiadása remélhetőleg megjelenik 2000-ig, s ez kb. 90 nagyméretű kötetet jelent.

Önkéntelenül adódik a kérdés: miként tudott vakon ennyit teljesíteni? Nyilvánvaló, hogy kombinációskészségére és emlékezetére hagyatkozott. Például több tízezer verset tudott fejből. Több munkatársa volt, köztük egy szabósegéd, akinek algebra tankönyvét diktálta, hogy a közérthetőséget közvetlenül és azonnal megállapíthassa.

Munkanapja levelek, újságok, matematikai feladatok felolvasásával kezdődött. Utána saját programba kezdett. Munkatársa jegyezte le dolgozatait. A számítási eredményeket és a képleteket krétával egy táblára írta. A következő nap munkatársa a kidolgozott tervezetet felolvasta, amit Euler nyomdakészre javított ki. Ily módon született meg a „Geometriai fénytán” c. tankönyve, a „Dioptika” 1768-ban és a „Bevezetés az algebrába” 1770-ben, valamint a „Hajózás és navigáció” 1773-ban. Így a laikus is megértheti, hogy méirt számít a XVIII század a matematikában Euler századának.

Akusztikus szemüveg

(A cikk megjelent a bolgár „Zari” c. vakügyi lapban. Fordította: Csapó Endre.)

Akusztikus szemüvegnek nevezi találmányát Pierre Antonetti francia optalmológus (szemész) orvos. A segédeszköz teljesen vak emberek számára készült. Az elektronikus készülék a színjeleket a nekik megfelelő hangjelekké alakítja át. Az üvegekbe és a keretbe beépített különleges sugárfókusz folytonosan hangjeleket küldenek a sajátságos „szemprotézist” használó ember fülébe. A már lefolytatott kísérletek megrázó eredményeket mutattak. A speciális felkészítés után a vak emberek sikeresen tájékozódtak az utcán, a szobában. Képesek voltak meghatározni a szobában az ablakok, az ajtók, a nagyobb tárgyak elhelyezkedését és a lámpák hollétét is. Sőt, még a tárgyak színét is meg tudták állapítani. Egyelőre még a tárgyak bonyolultabb csoportjának hangjelekké történő megkülönböztetésére nem képesek. Elkezdődött a „hangos szemüveg” sorozatgyártása is. Most még csak néhány tucat készült, s ezeket olyan iskolában fogják kipróbálni, ahol 10 vak gyermekkel foglalkoznak. Majd csak ezután kezdődik meg a szemüveg tömeges gyártása. Várhatóan ez év végén már kapható lesz a francia szaküzletekben.

A szakértők véleménye szerint az új akusztikus szemüveg elsősorban vak gyerekeknek jelenthet komoly segítséget.

VARRÓ ATTILA

Az eszperantó nyelv jelentősége a nemzeti és nemzetközi vakügyi mozgalomban

Az eszperantó nyelv létrejött és immár több mint százéves létezése nem maradt hatás nélkül az egyetemes vakügy fejlődésére. A világ dolgai iránt érdeklődő, önmaga és mások helyzetén állandóan jobbitani akaró vak ember számára nyilvánvaló volt már a kezdet kezdetén, hogy ez a zseniális alkotás nagyban hozzájárulhat életének, tevékenységének kiteljesedéséhez.

Az első vak ember, aki az eszperantó nyelvet elsajátította, a holland Schildt volt, éspedig már 1888-ban, tehát az első eszperantó könyv megjelenését követő esztendőben. Az pedig, aki elsőként gondolt a nyelv terjesztésére sorstársai körében, a svájci születésű francia tanárnő, Héléne Giroud. Ő — szintén még a múlt században — a Lyon melletti Villeurbanne-ban levő vakok intézetében kezdte tanítani az eszperantót egyelőre könyv nélkül, mivel ekkor még nem alakult ki egységes eszperantó braille írásrendszer.

A svéd Harald Thilander érzett rá először milyen óriási lehet a szerepe ennek a nemzetközi nyelvnek a vakok ügyének általános előbbrevitelébe. Ez a nem mindennapi képességű ember, aki sorozatos gyermekkori megbetegedések következtében nemcsak látását veszítette el, de bal kezére megbénult és életre szóló halláskárosodást is szenvedett, mind-

maig talán legkiemelkedőbb egyénisége az eszperantó vakügyi mozgalomnak. A stockholmi vakok intézetébe kerülve szembetalálta magát minden vak legnagyobb problémájával, az elszigeteltséggel. A nemzetközi együttműködés gondolata már ebben a korai időszakban felmerült benne. Keserűen kellett azonban tapasztalnia, hogy semmiféle szótár nem létezik pontírásban, amelynek segítségével bármilyen idegen nyelv tanulmányozásához foghatna. Ekkor gigászi vállalkozásba kezdett: diktálás után átírta a svéd—angol, svéd—francia és svéd—német szótárakat. Ez a hatalmas munka kilenc évet vett igénybe, és az eredmény — egyetlen példány. 1901-ben Thilander arra az elgondolásra jutott, hogy kis terjedelmű, könnyen tanulható, olcsóbban átírható és sokszorosítható eszperantó nyelvkönyveket és szótárakat kellene előállítani, s ezeket elérhetővé tenni minden vak ember számára. A ma is használatos eszperantó braille tehát Harald Thilander nevéhez fűződik.

Théophile Cart francia nyelvészprofesszor nem volt vak, de fia szembetegsége arra készítette, hogy segítse a vakügyet. Ő alapította az első pontírású eszperantó folyóiratot 1904-ben. Ez a folyóirat jelenleg is a vak eszperantisták legfontosabb orgánuma; címe: Esperanta Ligilo (eszperantó összekötő).

A magyar vakok eszperantó mozgalmának atyja dr. Bánó Miklós. 1890-ben született Miskolcon egy mérnök fiaként. 1912-ben maga is mérnöki oklevelet szerzett. Már egyetemistaként ismerte a pontírást, bár ekkor egyik szemére még tökéletesen látott. 1914-ben azonban már vakon kezdte meg közgazdasági tanulmányait az egyetemen, melyek során már braille-táblával volt kénytelen jegyzetelni. 1917-ben a gazdaságtudományok doktora. 1918-ban egyik alapító tagja az akkor létrejövő Vakok Szövetségének.

Az eszperantó nyelv létezéséről harmadik gimnazista korában hallott először, de ekkor még nem érdeklődött iránta különösebben. 1911-ben az újságban olvasta, hogy egy bizonyos kávéházban eszperantó összejövetelt terveznek. Megvásárolt egy akkoriban kapható eszperantó nyelvtani összefoglalót és elment a találkozóra. Mivel több idegen nyelvet ismert, úgy gondolta, minden nehézség nélkül érteni fogja a nemzetközi nyelvet. Bár ez nem ment ennyire simán, az eszperantóval életre szóló barátságot kötött. 1912-ben részt vett a krakkói eszperantó világkongresszuson, ami újabb meghatározó élmény volt a fiatal eszperantista számára.

Az első világháború alatt már tanított eszperantóul két

munkás szakszervezetben. A tanfolyam anyaga egy jól megszerkesztett mindössze hat lelkéből álló, mégis minden fontosabb nyelvtani kérdésre kiterjedő nyelvkönyv volt, amely később, 1920-ban az első pontírásban megjelenő eszperantó tankönyv lett Magyarországon.

Az eszperantó nyelv egyre szélesebb körű elterjedésében a vakok között a legfőbb szerepet kétségkívül a folyamatosan, rendszeresen megjelenő „Ligilo” játszotta. A szerkesztő időről időre közreadta az olvasók névsorát és lakcímét, hogy ki-ki levelezést kezdeményezhessen külföldi sorstársakkal. Ez a névsor egyre bővült, az 1913-ban kiadott évkönyv például már 20 ország 80 eszperantistájának a nevét és címét tartalmazta. Attól kezdve, hogy Thilander vette át a szerkesztést, a folyóirat egyre gyakorlatiasabb, egyre „vakosabb” lett. Thilander már ekkor hihetetlenül népszerű és kedvelt volt nemzetközileg. Sorra jelentkeztek az önkéntes munkatársak: ki sakkrovattal, ki kottaanyaggal vagy éppen matematikai jelrendszer közreadásával gazdagította a folyóirat révén az egyetemes braille kultúrát. Minden új munkaeszközről, vakok számára elérhető munkalehetőségről tájékoztattott a lap. Ennek a — nyugodtan mondhatjuk — virágzásnak azonban megálljt parancsolt az első világháború. A folyóirat 1915-től három éven keresztül nem jelent meg.

Az eddigiekből úgy tűnhet, mintha az eszperantó valamilyenféle írásbeli, elvont jelrendszer volna, amelyet legfeljebb leve-

lezésre lehet használni. Koránt-sincs így. Már a kezdeti időszakban sor került különböző anyanyelvűek személyes találkozásaira, és az eszperantó kitűnően bevált mint az információcsere legközvetlenebb eszköze, a beszélt nyelv. A legelső eszperantó kongresszus 1905-ben volt a franciaországi Boulogne-Sur-Meer-ben. Néhány gondolat Zamenhofnak, a nyelv megalkotójának megnyitó beszédéből:

„Különböző nemzetiségűek gyakran találkoznak nemzetközi összejöveteleken. De mekkora különbség van az ilyen találkozókat és a miénk között! Az ő esetükben csak a résztvevők egy kis része érti egymást, csak azok, akiknek elegendő idejük és pénzük volt, hogy idegen nyelveket tanuljanak. A mi összejövetelünk minden résztvevője érti egymást; bennünket mindenki könnyen megért, aki csak meg akar érteni, sem a szegénység, sem az időhiány nem akadály. Az ő kölcsönös megértésükből hiányzik minden természetesség, igazságosság: két különböző nemzet képviselője beszélget; az egyik meghaladó szerepben, nagy fáradtsággal, akadozva, zavartan próbálja magát kifejezni a másik anyanyelvén, amit az magabiztosan, a felsőbbrendűség érzésével hallgat. Közöttünk nincs erős és gyenge, mi mindannyian a semlegesség alapján állunk. Úgy érezzük, mintha egyetlen nagy nemzethez tartoznánk.”

Ezt a felemelő érzést a vak eszperantisták is már viszonylag elég korán átélhették. Az első olyan eszperantó kongressz-

szus, amelyen vakok is részt vettek, az 1907-es cambridge-i találkozó volt. Több mint 25 vak emberről van szó, akik 7 országból utaztak az eseményre. (Valószínűleg soha azelőtt nem fordult elő, hogy ennyi különböző országból származó vak ember találkozott volna.) Ezt követően szinte nem is zajlott le általános eszperantó kongresszus vakok részvétele nélkül.

Az eszperantó segítségével kötött ismeretségek lehetővé tették hosszabb, nem ritkán egész körutazások lebonyolítását. A híres vak költő, Vaszilij Jerosenko például 1912 februárjában felkerekedett moszkvai otthonából és egészen Londonig utazott. Minden átszállásnál eszperantista ismerősei várták és segítették. De Jerosenko nem volt az egyetlen, aki vak létére vállalkozni mert külföldi utazásokra. A vak ember nem érezte többé elzárva magát a világtól. De az első világháború gátat vetett a további kibontakozásnak.

A két világháború között az eszperantó még nagyobb szerephez jutott a vakügyi mozgalomban. Az újraéledés első megnyilvánulásaként 1919-ben Harald Thilander az Eszperanta Ligilo három alkalmi számával jelentkezett, 1920 januárjától pedig már a régi ritmus szerint, évi 10 alkalommal jelent meg a lap. A vakok érdeklődése az eszperantó iránt általános volt. A legkülönbözőbb vakügyi folyóiratokra lelkes hangon cikkeztek az eszperantóról, mint a vakok számára különösen hasznos találmányról. Nemzeti nyelvű újságok

időről időre eszperantó melléleteket, nyelvtanfolyamokat közöltek. Nem túlzás azt állítani, hogy minden haladó gondolkodású vak ember tudott eszperantóul (többek között Kassai Béla, szövetségünk egykori elnöke is). A vakok iskoláiban természetes volt az eszperantó nyelv tanítása (egyebek közt mindkét budapesti intézetben), sőt a bécsi vakok intézetében — a tantestület egyöntetű állásfoglalása nyomán — 1920-tól minden diák számára kötelező volt a nyelv tanulása. Alapszabály írta elő, hogy az intézetben minden tanárnak tudnia kell eszperantóul. A legkülönbözőbb országokban eszperantó körök, klubok, egyesületek alakultak. Hogy az eszperantó többet jelentett mint egyszerű kedvtelés, arra jó példa a leningrádi (akkori petrográdi) klub esete: A rendkívül rossz gazdasági helyzetben a klub tagjai az Esperanta Ligilo hasábjain segítségért folyamodtak a kedvezőbb körülmények között élő külföldi sorstársakhoz, akik gyűjtést rendeztek, melynek eredményeképpen jelentős pénzüsszegeket és értékes élelmiszer-csomagokat küldhettek a rászorulóknak.

A húszas évek kezdetére a legtöbb európai országban a vak eszperantisták megalakították országos szervezeteiket. Ez Magyarországon 1922-ben történt, amikor is mintegy 50 alapító taggal létrejött a jelenleg is működő Belhoro csoport.

Az országos szervezetekből 1923-ban nemzetközi szövetség alakult *Universala Asocio de Blindaj Esperantistoj* (Vak Eszperantisták Általános Szövetségé-

ge) néven, amelynek ideiglenes vezetőségében a mi Bánó Miklósunk is helyet kapott. A világszövetség hivatalos lapjává nyilvánította az *Esperanta Ligilot*, később pedig síkírású folyóirat kiadását is elhatározta, amelynek szerkesztője Bánó Miklós lett.

1931-ben — miután a világszövetséghez időközben nem-eszperantista vakügyi szervezetek is csatlakoztak — változás következett be: a Vak Eszperantisták Általános Szövetsége átalakult Vakügyi Szervezetek Általános Szövetségévé. Ez idő tájt a vak eszperantisták nemzeti szövetségekre tömörülésének új hulláma volt tapasztalható. A nyelv oktatása még nagyobb teret kapott a vakok különböző iskoláiban. Hollandiában és Jugoszláviában például gyakorlatilag minden vak iskola tanult eszperantóul.

1932 végén a Vakügyi Szervezetek Általános Szövetségének 17 tagszervezetéből 5 országos, tehát nem kifejezetten eszperantista szövetsége volt, mégpedig a finn, az ír, a lengyel, a spanyol és a magyar vakok szövetsége. Az újjáalakult eszperantista szövetség célja természetesen az volt, hogy a vakok nemzeti szövetségeinek nemzetközi kapcsolataiban az eszperantó legyen az összekötő nyelv.

Az *Esperanta Ligilot* ekkor több mint ezren olvasták, de a szövetség nyomdájában spanyol és bolgár nyelvű újság is készült, mivel ezek az országok nem rendelkeztek saját nyomdával. A varsói, bécsi és stockholmi rádió vakügyi műsorokat sugárzott eszperantóul.

1934-ben a nácik betiltották az eszperantó nyelv használatát Németországban. Ez a körülmény annál súlyosabban érintette a vak-eszperantista mozgalmat, mivel nemzetközi szervezetének elnöke kezdettől fogva a német Joseph Kreitz volt, aki most kényszerűen kiszakadt a mozgalomból. Ugyanakkor a szervezethez újabb nemzeti szövetségek csatlakoztak (Svédország, Norvégia, Dánia).

A következő fontosabb év szám 1936. Ez év májusától kezdve *Nia Mondo* (a *Mi Világunk*) címmel az *Esperanta Ligilo* kulturális mellékletet kapott, amely kéthavonta jelent meg igen számottevő, mintegy 70—80 nagy alakú oldal terjedelemben. Ezt képes folyóiratnak is nevezhetnénk vakok számára, hiszen rengeteg ábrát tartalmazott, ami a legtöbb országban addig teljesen ismeretlen dolog volt.

Közben a Vakügyi Szervezetek Általános Szövetsége új vezetőséget választott. Joseph Kreitz kiesése következtében az elnök a lengyel Jan Silhan, az alelnök pedig Bánó Miklós lett.

Ezekben az években a politikai helyzet már nagyon feszült volt, nem kedvezett az eszperantó mozgalomnak. Bár a Vakügyi Szervezetek Általános Szövetségéhez csatlakozott még a hollandok, a franciák és a svájciak szövetsége, a második világháború kirobbanása mindennek véget vetett.

Említést érdemel, hogy a két világháború között a vak eszperantisták kisebb, szakmai jellegű nemzetközi szervezeteket is létrehoztak. Létezett pl. egy

ún. Nemzetközi Vakügyi Információs és Statisztikai Hivatal, azon kívül Vak Zenészek Világszervezete (a magyar Holley Béla vezetésével), valamint Vak Iparosok és Kézművesek Világszövetsége.

Nem esett még szó arról, hogy az 1921-ben Prágában megtartott vak eszperantisták első kongresszusával kezdődően a második világháború kitöréséig 16 kongresszust rendeztek a vak eszperantisták, közülük egyet (1929-ben) Budapesten. A háború előtti utolsó kongresszus 1939-ben Bernben volt. Ezt követően 10 évig nem került sor hasonló nagyszabású megmozdulásra.

A jég 1949-ben az angliai Bourne-Mouthban tört meg, de sem ez a 17., sem az ezt követő 1950-es párizsi kongresszus nem járt figyelemre méltó eredménnyel.

A háború utáni időszakban a vak eszperantisták nemzetközi együttműködésének igazi kezdete 1951, a müncheni kongresszus. Az e kongresszuson résztvevők — nem rugaszkodva el a valóságtól — egy, az addigiaknál szerényebb elnevezésű szervezet megalakulását mondták ki. A szervezet jelenleg is létezik, tevékenykedik, neve: Ligo Internacia de Blindaj Esperantistoj (Vak Eszperantisták Nemzetközi Ligája). Leginkább a minden évben megrendezésre kerülő kongresszusok tartják össze a tagokat. 1966-ban és 1983-ban Budapest adott otthont e sokak által igen nagyra értékelt eseményeknek.

Milyen eredményekről számolhat be napjainkban az elő-

adó? A már ismert Esperanta Ligilo mellett — amelynek szerkesztését a hervadhatatlan érdemű Harald Thilander 1958-ban bekövetkezett halála után a mai vak-eszperantista mozgalom legmeghatározóbb alakja, a francia Raymond Gonin vette át és végzi magas nyelvi és tartalmi színvonalon — létezik továbbítható pontírasos eszperantó folyóirat. Ezek Bulgáriában, Csehszlovákiában, Hollandiában, Lengyelországban, Olaszországban, valamint a Német Szövetségi Köztársaságban készülnek, és két-háromhavonta jelennek meg. Mellettük síkírású eszperantó folyóiratok hangos változatai szolgálják a vak eszperantisták minél szélesebb körű tájékoztatását.

Hová lett az eszperantó vezető szerepe a vakok ügyének nemzetközi összehangolásában? Erre a kérdésre talán a leglényegre tapintóbb választ az oslói egyetem spanyol tanszékének vak professzora, Otto Pritz fogalmazta meg a vak eszperantisták legutóbbi, hollandiai kongresszusán: „Az eszperantó addig játszott fontos szerepet e téren, amíg a vak emberek maguk csinálták a vakügyet, mivel volt rá elegendő idejük. Ma a vakokról való gondoskodás teljesen elhivataliasodott, elbürokratizálódott, így a nemzetközi kapcsolatok hivatalok, nem pedig egyének között állnak fenn.”

Elgondolkodtató meglátás, de azért az eszperantó mégiscsak létezik, csak rajtunk múlik, engedjük-e magunkhoz közel kerülni, engedjük-e érvényre jutni a benne rejlő határtalan lehetőségeket.

Zene

KAS LÁSZLÓ

Búcsú Karajantól

Üstökös leáldozása rendítette meg az érző zenekedvelők lelkét: elhunyt Herbert von Karajan, korunk és zenei életünk kimagasló karmester-egyénisége.

Tevékenységének méltatására erőtlen minden szó. Maradjunk meg annál az egész életére szóló és jellemző díszítő jelzőnél, melyet a zenei közvélemény egy 1937-es, Berlinben előadott Trisztán vezénylésekor ragasztott rá: „Wunder-Karajan” — Csoda-Karajan!

Ennek a kitüntetett jelzőnek a birtokában lehetett csak képes annak a rangnak a megszerzésére, melyet 1954-ben, a Berlini Filharmónikusok élén Furtwängler örököseként méltán kiérdemelt.

Tevékenységének, karmesterei diadalútjainak állomásait, ezek felsorolását hagyjuk a lexikonokra; próbáljunk inkább egy-két rövid gondolattal művészetének lényegébe betekinteni.

Kifejezhetetlen az az emóció, mely „műveinek”, interpretálásainak hallgatása közben ébred az értő fülben, agyban, szívbén. Beethoven szimfóniáinak tolmácsolása közben pl. úgy érezzük, hogy — egyszerű szavakkal kifejezve — „minden hang a helyén van”. Egy éppen domináló szólam, vagy dallamív nem parancsol vissza



a partitúrába, „hallhatatlanságra” ítélve egyetlen, akármilyen csekély időértékű kottafejet sem. Vertikális és horizontális egyenértékűség a jellemzője az egyes hangszercsoportok megszólaltatásának, kristálytisztán, artikuláltan és olyan egyszerűben, mint ahogyan az megkívántatik pl. egy Haydn vonósnygyes egymással kulturáltan polemizáló szólamainak életre keltésekor, hangzásakor.

Fő erőssége, szíve szerinti kedvenc zenei stílusa — ha lehet ezt a megkülönböztetést szubjektíve megkockáztatni — azonban mégis csak a késői romantika és az ebből kiágazó zenei impresszionizmus. Anélkül, hogy a szuperlatívuszok bűvöletébe esnénk, kijelenthetjük, hogy egy-egy Richard Strauss mű, — lett légyen az színpadi, vagy orkesztrális darab — a Bruckner szimfóniák, továbbá Debussy és Ravel művei utánozhatatlan hangzásgazdagsággal szólaltak meg kezei alatt; ezeknek a mestereknek legendás hangszerelési talentumait Karajan keze delezességével, pálcájának szelleméből származó töltésével mintegy meghatványozta.

Lehengerlő képességei mellett sohasem vindikálta magának a dicsőség prioritását; ideális kísézőkarmester is volt egyszer smind. Mondják, akik szólistaként működtek keze alatt, hogy a vele való együttműködés egy nagyfokú biztonságérzettel is járt. Ha a szólistát a produkció folyamán muló indiszponáltság, vagy a közönség számára észrevehetetlen pillanatnyi fáradtság támadta-lepte meg, úgy ezt Karajan a pilla-

nat tört része alatt észrevette és azonnal, mintegy kivédte a zenekar hangzásbeli, dinamikai, vagy rögtönzött agógikai irányításával úgy, hogy az előadott mű egysége, karaktere és szépsége nem szenvedett csorbát.

Gazdag életművet hagyott ránk; lemezfelvételeinek mennyisége háromjegyű számmal fejezhető ki. Munkásságával rangot érdemel a XX. század nagy karmestereinek pantheonjában. Ott a helye Mahler, Tos-

canini, Knappertsbusch és a nagy triumvirek: Furtwängler, Bruno Walter és Klemperer társaságában!

Ez év július 27-én Salzburgban még Álarcosbált vezényelt volna; ennek próbáit még halála előtti utolsó napokban is folytatta, csiszolta az előadást a tőle megszokott precizitással.

Július 16-án betegségével való küzdelme kettős győzelemmel ért véget: testét legyőzte a mulandóság, de szelleme legyőzte a mulandóságot.

CSATLÓS ILDIKÓ

Fazekas Eszter

(erdélyi népmonda alapján)

— Tükröt vegyenek! Fényes tükrök, mint a kristály, csillogó! — kiabált az egyik sátorból egy fekete ruhás, fejkendő anyó.

A sátor minden zugából kisebb-nagyobb tükrök, keretesek és zsebbe valóak várták a vevőket.

Mellette a pogácsás sátor.

— Jöjjenek, csak jöjjenek, szívogácsát a leánynak, mézeskalács üzenet; kisleányok lovacsát, kicsi lánynak mézesbabát vegyenek! — kínálta pogácsáit a fiatal legény.

Arrább láncok tarkasága, gyűrűk, karkötők vonzották a vásárló sereget, mellettük korondi tányérok, virágvázák száza kirakva.

— Vázát vegyenek, szép tányért, fekete kerámia a ház dísz! — kínálta a csikdánfalviak koromfekete áruikat. Volt is keletje mindennek.

Vörös, szürke és fehér csergék hosszú sora következett: a domokosiak büszkesége. Sokan tolongtak az asztalok előtt, emelgették, forgatták a terítőket, vizsgálgatták a hosszú gyapjúszalakat...

— Cseresznyét vegyenek, ropogós cseresznyét! — kiabált egy szalmakalapos férfi.

Kisebb-nagyobb csoportokba verődve jártak az emberek az asztalok körül; mustrálták a portékát, alkudoztak. Kipirult, nevetgélő öregek boroztak egy helyen: az új gazda áldomást fizet. Túl kacarászó asszonyok alkudtak egy szoknyára. Sokakat nem is a vásárlás szüksége húz ide, csak a vásár tarkasága, idegeket bizsergető vibrálása. A vidám tömegben büszkén, mosolyogva sétáltak a fiatal lányok, lopva nézegetve, hol is van szívük választottja, ki az, aki megfordul utánuk.



Már a vásár délelőttjén eldőlt, hány legény táncoltatja őket este a bálban. Fordultak is feléjük, köszöntötték tisztelettel őket. Főleg egyikük vonta magára az emberek tekintetét: ringott karcsú derekán a harangaljú, csíkos rokolya, a rövid mellényke messze piroslott. Derekáig kígyózó fekete hajfonata még inkább kiemelte a büszke alak sudárságát. Ő volt Fazekas Eszter.

— Mint a szélben hajladozó jegenye — suttozták mindennütt.

Egy fiú már jó ideje követte Esztert, és bármerre sétált, nem maradt el a nyomától. A szürkészöld szempár elbűvölte a legényt, gyermekkorra kedves emlékét juttatta eszébe: a gyöngyöző Békás-patakot, fölébe hajló ezüstfenyőkkel.

A lányok huncut mosollyal, suttozva hívták fel Eszter figyelmét a fiúra, s amint tekintete összevillant a barna szempárral, nagyot dobbant szíve. Leánypajtásai sokszor meséltek a nagyerejű, daliás legényről, aki már birkózott medvével, s csak pusztá karjának szorításával préselte ki a szuszt a fenevadból. Ezermeister hírében állott: őt hívták, ha valakinek új szekér kellett, vagy házat épített.

Kettőt balra, kettőt jobbra... döngött, dübörgött a padló a táncosok talpa alatt. A zeneszóba időnként hangos kurjongatás vegyült:

Jár ki, lábam, jár ki most,
Nem parancsol senki most!
Ide lábam! Ne tova,
Hátra van még a java!

Csak úgy röpködött a sok szöttes szoknya, villogtak a

fényes csizmák. Kipirult lányarcok bukkantak fel egy pillanatra, vagy egy gyöngyöző férfi homlok. Forgatták a legények derékon kapott párjukat, s a lejárt tánc után rögtön mást kértek fel. Így cserélődtek a párok hosszú órákon át.

Nagy csoportokban indultak a táncszobából a fiatalok a mulatság után, majd ki-ki a párjával szakadt el a többiektől, és mentek a lányosház felé.

Eszter mellett is csak a szép, barna fiú maradt. Miután elköszöntek a barátok, barátnők, a fiú kissé zavartan, kalapját kezében forgatva így szólt:

— Fazekas Eszter... ha te is úgy akarod... ha nincs ellenedre, legyél a mátkám — és egy égszínkék kendőt húzott elő.

A lány arca lángoló rózsaszín lett a boldogságtól. Remegő kézzel vette át a jegykendőt, s alig hallhatóan suttozta:

— Akarom.

Egyre távolodott a vidám beszélgetés zaja, csak egy-egy kapunyikorgás jelezte útjukat. A telihold elé felhőket kergetett az erősödő szél. Kutya vonított az éjszakában és lassan eleredt az eső.

Vidáman csobogott a friss víz az alátartott agyagkorsóba. Öblös hasa már megtelt, fojtottan gurgulázott és már locsant is az edényt tartó kézre: Fazekas Eszter volt a csobogónál. Szomorúan, elrévedező tekintettel állt ott esténként. Hosszú félórakig sóhajtozott kedvese után, akit már régóta katonának vittek. Hír se jött felőle.

Egy vasárnap délután meglátta Esztert a falun átvágtató

rablóvezér. Rögtön nyergébe kapta az ijedtségtől elaléló lányt, és vágatott mint a förgeteg a Kis Cohárdhoz, fel az ezerarcú sziklák közé.

Csillogott, díszlett a zsvány tanyája a sok rabolt kincstől: gyönyörű bőrök, takarók mindenütt; ismeretlen nehéz szőnyegek és hazai szöttes; ezüstkupák, aranyserlegek, ládákban rózsaszínű gyöngyök, smaragdok, rubintos ékszerek.

— Gyönyörű leányzó, mi a neved, gyöngyöm? — dörögte a bikanyakú vezér.

Eszter ajka szótlánul mozgott, csak könnyei peregtek.

— Így is jó! Nekem csak te kellesz, a neved nem fontos. Királyné vagy nekem, zsványkirályné, ha, ha, ha...

Csak úgy kalapált szegény lány szíve minden szóra, egyre csak a kis kék kendőt szorongatta.

— Miféle rongy ez? — kapta ki kezéből a férfi és bedobta a sarokba. Találsz ott selymöt és ruhákat — bökött egy nagy pántosládjára. Eszter sírva vette fel kendőjét és lerogyott a kerevetre.

— Hallod-e leány, királynénak palota jár! Gyémántos palotád lesz, selyem- és bársonyruhád; aranyod, ezüstöd, amennyi kell! Te léssz a zsványkirályné, a feleségem!

De Eszter csak sírt, jajgatott, nem kellett neki senki, a palota sem, csak a mátkája. Őt várta, amikor a nap sugaraira éledt az erdő, vagy a hús éjszaka ringatta álomba a tájat.



Olyankor mindig ott volt a karcsú, mosolygós legény, de reggel a hajnali harmatnál is hidegebb volt a valóság: a gyűlölt vezér és emberei, akiket se könny, se rimánkodás nem lágyít meg.

Másnap a ház kegyetlen ura egy portyáról hazajövet gyönyörű énekszóra lett figyelmes. Eszter dalolt, s a sziklák visszhangzották fájdalmas, szép énekét:

Hervadt az a rózsa
Melynek szíve nincsen,
Bágyadt az a madár
Melynek társa nincsen.
Én is bágyadt vagyok,
A társam oda van,
Csak az Isten tudja,
Meg sem kapom soha!

Feldühödött a zsvány, mint a szélvész vágatott, és erőnek erejével akarta kényszeríteni a lányt, hogy legyen a felesége. Eszter a hegyekhez kiáltott segítségért és azok megértették sikoltását: hatalmas mennydörgés, zápor söpört végig, bömbölt, csattogott az eső. Ormok szakadtak le és görögtek a völgybe, iszonyatos földindulással... Maguk alá temettek mindent — a leányt is.

A beomlott völgyet a Békáspatak feltöltötte, s azóta tó van azon a helyen — a Gyilkos tó, amely, ha napsütésben belenéz, szürkészöld mint Eszter szeme. A sima felszínt áthasítja egy-egy elborított facsomkja, és ahol madarak daloltak egykor, ma pisztrángok kergetőznek.

SEMSEYNÉ LEGEZA ILONA

Könyvismertetés

AGOSTON VILMOS

(1947—)

Húzd a Himnusz-t, ne káromkodj!

A rendkívüli érzékenységu esztéta, a kolozsvári egyetem *Echinox*c. folyóiratának alkotó köréből pályára lépett, de 1986 óta Magyarországon élő Agoston Vilmos első szépprózai vállalkozásában olyan kérdésekről szól, amelyről az utóbbi egy, fél évtizedben ugyan sok szó esett, de sohasem nyíltan, hivatalos szinten. Egyszerre intellektuális és szenvedélyes hangú, monológ formájú, balladikus tömörségű és szaggatottságú sorsregényében — amelyet át- meg átszó lélektaniség és korrajz — életveszélyes határhelyzetet ábrázol; a szerző egy kolozsvári magyar értelmiségi család névházassággal való Magyarországra emigrálásának történetét; azokat a nyúlós hónapokat, éveket jeleníti meg egyetlen tudatműködés mozzanatainak rögzítésével, amikor sem otthon nincsenek már otthon, sem itt nincsenek még itthon. Az állandósult félelem, a folytonos bizonytalanság léleknyomorító súlya elől menekülnének, de szorongásaik a hosszadalmas, bürokratikus és mindenekelelt megalázó procedúra során, ha

lehet, csak tovább mélyülnek. A többszörösen veszedelmes eljárás ráadásul „szerencsés” végkifejletével sem kínál megnyugtató megoldást, tökéletes révbe érést, hiszen mégiscsak szülőföldjüktől, egész életük meghittén szeretett színterétől kell elszakadniuk. Mert hisz végül is ez az alapkérdés: miért kell elmenni, miért kell elmenekülni hazuról; miért nem élhet a magyarság nyugalomban Erdélyben? A tudat működésén átszűrt környezet- és helyzet-, valamint lélekrajzaiban hiteles mű a tehetlenség, a kényszereknek alávetettség, a kiszolgáltatottság szimptomáinak drámai sűrített-ségű rajza, az értelmes életet körbekerítő kelet-európai anyagi és szellemi nyomorúság szuggesztív ábrázolata — a megfoghatatlanul, mert csak „eszközembereivel” fenyegető, folyamatosan érzékelhető kafkai rettenetek legújabbkori valóságos históriája.

A manapság gyakori erdélyi témájú könyvek sorából kimagasló, rangos szépirodalmi alkotás igényes olvasókra számít.



DÉNES GÉZA KARCOLATAI

A robotember

A Robotember az Adóügyi Csoport sarkában állt betáplálva. Nem sóskaszósszal, vagy gyulai kolbásszal, hanem „köbgyökre emelt” számsorok száz-ezreivel, a község adófizető polgárainak adataival. Állt magabiztosan, dörmögött-recseggett olykor, de nyugodtan végezte napi feladatát. Amióta beszerezte a Községi Tanács, 100 százalékos pontossággal könyvelték az adókiivetéseket és -befizetéseket, kis kártyalapokra kidobta nevenként és utcánként a hátralékokat, egy szóval: a község a Robotember működése óta még túl is teljesítette adófizetési kötelezettségét. Mint minden nap munkaidő után, most is átöltözött, s elment az R. C.-be, vagyis a Robotemberek Clubjába — ultizni. Egyik reggel azonban az adócsoport vezetője a haját tépte: Alfa nincs a helyén, pedig már 10 perccel elmúlt nyolc óra. A Robotember tehát 10 percet késett és Alfának hívták. Végre megérkezett, villanyszemei szikráztak, ha kérdeztek tőle valamit, csak sípolt, mint egy rossz rádió. Aztán munkába állt. Dolgozott, de aznap felére csökkent az adóbefizetés.

— Mi az ördög lehet Alfával? — dörmögött magában a csoportvezető. No, majd én utánanézek. Megleste, amint Alfa munkaidő után átöltözik és elindul az R. C.-be. Követke, de nem ment be utána. A hátsó ablaknál megállt, bené-

zett, s amit látott, azon elcsodálkozott: Alfa a klub sarokasztalánál ült, egy másik robotembernek a kezét szorongatta, alumíniumfejét simogatta és alumínium kupával kocintottak. A kupa tele volt finom motorolajjal. Jobban figyelt, füléhez jutottak a hangok:

— Bocsásson meg Omega, — mondta Alfa a nyilván kisasszonyi minőségben mellette ülő robotembernek, — amiért ennyire pontos voltam, de a pontatlanság tündöklő erényét mi, robotemberek még nem ismerjük, annyira még nem vagyunk tökéletesek, mint a hús-vér emberek.

— Maga szóld robot-fiatalember, — mosolygott rá Omega, — igyon meg velem egy kis szuperbenzint.

És ittak. Alfa átölelte Omegát, csókolgatta rezes kezét. Az adócsoport-vezető pedig kétségbeesve állapította meg, hogy Alfa szerelmes. Ekkor újra hangok szűrődtek hozzá:

— Hogy mást szeret? Nem lesz az enyém? Ez nem lehet igaz. A sírba tesz, Omega.

— Sajnálom! — hangzott a robotkisasszony kíméletlen válasza.

Az adócsoport-vezető elfutott az ablaktól, felkereste a titkárt, a tanácselnököt. Tenni kell valamit, hogy újra megindulhasson az adóbefizetés. És megszületett a határozat: Alfát ki kell vonni a forgalomból, vagyis táppénzre kell kül-

deni. Így majd kipiheni a nagy megrázkódtatást.

A határozatnak kézzel fogható eredménye — nem lett. Alfa megjárta az orvosi Ötös Bizottságot is, ott a klinikára, vagyis a Szervizbe küldték. A főgépész gyors beavatkozást javasolt: Alfa annyira szívére vette szerelmének elutasítását, hogy a szívét meg kell operálni. A Szervizben elattatták, a főgépész hosszú, hegyes srófhúzóval és csípőfogóval kivette Alfa szívét. Nézte, még alaposabban nézegette, megforgatta a tenyerében, megkopogtatta, aztán megcsóválta a fejét:

— Hallatlan! — mondta. — Milyen érzékeny egy ilyen acél szív. Edzettebb anyagból kellene gyártani, amely a szerelemnek jobban ellen tud állni. Mondjuk olyan anyagból, mint például az élő, emberi szívet.

*

Öregek a parkban

Egy bácsi ül a parkban és keservesen sír. Észreveszi a rendőr, hozzá lép:

— Mi baja van, bácsi? Miért sír?

— Megvert apukám!

— Apukája? Hát hány éves a bácsi?

— Kilencven-három!

— Kilencven-három? Nahát! Hihetetlen! És az apukája hány éves?

— Száztizenkettő!

— Száztizen...? Jól hallottam?... És miért verte meg az apukája?

— Mert nyelvet öltöttem a nagypapámra!



Ha valaki úgy érzi, hogy öregszik, legyen bár 70, 80 vagy 100 éves, gondoljon az alábbi kis történetre:

Három öreg fiú ül a parkban, sűtkéreznek a meleg napon. A legfiatalabb, 60 éves nagyot sóhajt:

— Hej, fiúk, ma éreztem először, hogy öregszem. Esztike kisunokám azt mondja reggel: — Hallod, nagypapa, milyen szépen fűtyül a rigó? — És én hallgatnám, hallgatnám, de semmit sem hallok. Bizony fiúk, öregszem. Romlik a hallásom.

A 70 éves mindjárt rábólogat:

— Bizony így jártam én is, fiúk! Kint ülök a nagy diófa lombjai alatt, odasomfordál mellém Pityu, az unokám, rámutat a fa ágára: — Látod nagypapa, milyen gyönyörű tarka madár szállt a diófára? — És én nézném, nézném, de nem látok semmit. Így van ez, fiúk, öregszem. Romlik a látásom!

A 80 éves megvakarja feje búbján a nyolc szál haját, vizenyős szemét a felhőkre pihenteti, nagyot sóhajt, és kiönti a gondolatát:

— Piszkos az élet, fiúk! Figyeljétek meg, én hogy jártam. Alaposan beebédeltem a feleségemmel. Mellesleg csirkepaprikás volt uborkasalátával. Az én feleségem jóllakottan végignyújtózik a rökamién. Olyan gusztusos volt az a drága asszony, akár 60 évvel ez előtt. Szóval, hogy is mondtam: nem bírtam ellenállni. Hát az én aranyos feleségem erre rámripakodik:

— Takarodsz innen, te vén kujon. Elfelejtetted talán, hogy ma reggel is velem voltál?

Bizony fiúk, öregszem. Romlik az emlékezőtehetségem!

A francia „Péle-Mèle”-ből
Dénes Géza

PIS MÁTYÁS NÉ

Kötésminták

SZANDRA MINTA (gyakorlottaknak. — 14-gyel osztható szemek. A páros sorok fedettek.

1. 3 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 1 sima, 2 fordított, 1 sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 3 fordított.

3. 2 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 2 sima, 2 fordított, 2 sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 2 fordított.

5. 1 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 3 sima, 2 fordított, 3 sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 1 fordított.

7. 4 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 2 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 4 fordított.

9. 3 fordított, 2 szemet simán egybe lekötjük, 1 ráhajtás, 4 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 3 fordított.

11. 2 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 6 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 2 fordított.

13. (Az első mintánál az első 3 szemet tetszés szerint csavarom. A további mintáknál pedig az előző minta 12—13—14. szemét és a következő minta

első 3 szemét csavarom.) 3 szemet tetszés szerint csavarok, 8 fordított, 6-os csavarás: 2 szemet az első segédűn a munka mögé helyezünk, a második segédűn lévő szemeket szintén a munka mögé helyezjük, a maradék 2 szemet simán lekötjük, a második segédűn lévő szemeket fordítottan, az első segédűn lévőket simán kötjük le.

15. 1 fordított, 1 sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 6 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 1 sima, 1 fordított.

17. 1 fordított, 2 sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 4 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 2 sima, 1 fordított.

19. 1 fordított, 3 sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 2 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 3 sima, 1 fordított.

21. 1 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 3 sima, 2 fordított, 3 sima, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 1 fordított.

23. 2 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 2 sima, 2 fordított, 2 sima, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 2 fordított.

25. 3 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzó, 1 sima, 2 fordított, 1 sima, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 3 fordított.

27. 4 fordított, 6-os csavarás, 4 fordított.



Basic alapfokon Braille-Lab tulajdonosoknak

5. rész

Mielőtt rátérnék a házi feladat megoldására, úgy érzem, foglalkozni kell azokkal a kritikai észrevételekkel, amelyek eljutottak hozzám. Sokan kifogásolták a Braille példányokban lehozott jelöléseket. Zavaró volt a relációs jelek, a dollár jel stb. nehézsége, sőt talányossága.

A jelölésekkel kapcsolatos kifogások indokoltak. A hibát ott követtem el, hogy az anyagot síkírásban adtam le a szerkesztőségnek, gondolnom kellett volna arra, hogy Magyarországon nincs kialakult egységes computer-braille jelölési rendszer. Ezt a mulasztásomat bepótolandó, ismertetek most egyet. Tudva azt, hogy a magyar vak programozók különféle jelöléseket használna, — és mindenki kedvére nem tehetek — biztosan lesz, aki ezt is kifogásolni fogja.

Hogy ezentúl jelölésen alapuló hiba ne legyen, a cikkek kéziratát mostantól Braille írásban is elkészítem.

Tehát a leckékben szereplő programok ezentúl az alábbi jelöléssel készülnek:

Betűk:

A (1) B (12) C (14) D (145) E (15) F (124) G (1245) H (125)

I (24) J (245) K (13) L (123) M (134) N (1345) O (135) P (1234) Q (12345) R (1235) S (234) T (2345) U (136) V (1236) W (2456) Z (1356) X (1346) Y (13456).

Számok: (csúsztatva, számjel nélkül)

1 (2) 2 (23) 3 (25) 4 (256) 5 (26) 6 (235) 7 (2356) 8 (236) 9 (35) 0 (356).

Relációs jelek:

+ (346) / (34) < (kisebb) (126)
> (nagyobb) (345) = (123456)
^ (hatványozva) (45) — (36) · (szorozva) (16).

Írásjelek:

? (1456) ! (2346) " (5) # (3456)
\$ (1246) % (146) ' (3) ((12356))
(23456) , (6) . (46) : (156) ; (56).

Fontos tudnivaló: a programban a macskakörmök közötti szöveg esetében továbbra is a magyar ABC és írásjel készlet használandó!

És most lássuk a házi feladat megoldását.

```
10 A = 0
20 PRINT A
30 IF A = 20 THEN GOTO 50
40 A = A + 2 : GOTO 20
50 A = A - 2
60 PRINT A
70 IF A = 0 THEN GOTO 40
80 GOTO 50
```

Csák Valéria

HARKAI ANNA

Köveskáli táborozás

Tizenhét első és második osztályossal július első hetét Köveskálon töltöttük. A nyaralás vezetője, kitalálója Rákos Péter volt, aki a tanév II. félévében az 1/a. osztályosokat délutánonként angolra tanította.

Az angoltanítás mesevilága, Csengettyűföld (Belland) elevenedett meg Köveskálon, rengeteg élményt, tapasztalatszerzési- és tanulási lehetőséget adva-kínálva a gyerekeknek. Köszönet Rákos Péternek, óvónő és gimnazista segítőinek, a „senioroknak” ezért a hétért és köszönet Jakab Miklósnak, aki szállítási segítségével egy nagyon kellemes balatonszepezi fürdést és csónakázást tett lehetővé a gyerekek számára.

A tábor eseményeiről pedig hadd számoljon be a legilletékesebbek képviselője!

Kedves Olvasók!

Mesés táborozásról számolok be nektek. Vasárnap, július 2-án, verőfényes reggelre ébredtünk. Nagyon vártam ezt a napot, ugyanis táborozni indultunk Köveskálra.

A vidám gyermekcsereg csomagokkal felszerelve szállt fel a buszra. Útközben sokat viccelődtünk, beszélgettünk és titokban arra a varázslatos helyre gondoltunk, amely nemsokára feltárul előttünk. Amikor a busz erőlködve, egy kicsit lassítva fölkapaszkodott a meredek domboldalon, már

Fiataloknak-fiatalokról

ott is voltunk a kert kapujánál. A tágas kertben tornácos mesházikó várt bennünket. Megkezdődött az angol tábor.

Tábor volt ez a javából! Péter volt a főkolompos, kifutó és varázsmester, Anna néni a szárnysegédje és egyben a gyerekek pótanyukája. Az esti mesék felelőse Judit volt, aki Bellandról mesélt, a csengettyűk birodalmáról. Saci és Viri nagy gonddal ügyelt rá, hogy semmi bajunk ne történjen, mókamestereink, játszótársaink voltak ők.

Vasárnap délután kezdődött mesés életünk, mikor felfedező útra indultunk. A zöld pázsiton találkoztunk Totóval, a hírt hozó teknősbékával. Nyakában csengettyű lógott, csengettyűszóval adta hírvül, hogy Csengettyűkirálytól jött. A király csomóírásban elrejtett üzenetét hozta nekünk. Ennek megfejtéséből megtudtuk, hogy az uralkodó kész arra, hogy Köveskált csengettyűföldi területté nyilvánítsa, ha ezt mi is szeretnénk és Csengettyűföld szokásait megtartjuk. Csengőszóval jeleztük a királynak, hogy megkaptuk üzenetét és szeretnénk bellandi polgárok lenni. Szorgalmasan megtanultuk a himnuszt, mégpedig Csengettyűföld nyelven (angolul) és megkezdődött a bellandi olimpia is.

Másnap a sünike is megjelent, a lábaira kötözött csengővel. Az új üzenetből megismerkedtünk a madarak és virágok napjának szokásaival. A süni is gyönyörködött a virágok versenyében, amit a mogyorós lednek nevű virág

nyert meg, csodálatos bódító illatával.

Volt kötörés és kőhordás, ugyanis várat építettünk mindkét állatunknak. Dubi (András) volt a főépítész, ő mondta, hova vigyük a különböző formájú köveket.

Elérkezett a királyi madaraszás napja is. A madárhangok felvételekor ráakadtunk a fenyveserdő gonosz varázslójának a hangjára is. A gonosz varázsló terve az volt, hogy Csengettyűföld összes harangját elnémítsa. (A mi csengettyűinkbe vattát tömött, azok játék közben némultak el.)

**TÚRÓCZYNÉ
DR. KÁDÁR ADRIENNE**

Barátság-szerelem

(II. rész)

AZ UDVARLÁS

Régebben a lányos házakhoz udvarlók jártak. Ez a szó az udvar szóból ered. Egy lányhoz egy házhoz egyszerre, egy időben több udvarló is járhatott. Az udvarlót ismerte a család, sőt még a családját is, többnyire közelről. Ugyanis hasonló társadalmi osztályból, rétegből, de legtöbb esetben a szélesebb ismeretségi körből került ki az udvarló. Az udvarlók tudtak egymásról, ismerték egymást és együtt versenyeztek a leány kezéért. De természetesen csak a kezéért s csak miután azt már elnyerték, házasságot kötöttek, csak azután jöhetett létre szexuális kapcsolat közöttük. A szexuális kapcsolat már csak azért is

Szombaton délután csengőket, kolompokat, meg ami csak csilingelt mindent összeszedtünk és elindultunk a nagy hadjáratra. A legnagyobb örömeinkre a varázslót számúztuk az erdejéből, hogy többé senki ne találkozhatson vele. Csak a jó emlékek, a madarak és virágok csodálatos világa maradt meg bennünk.

Lassan érkezett a búcsú pillanata. Elénekeltek azt a dalt, amiből kicsengett a búcsú mellett az újabb találkozás reménye is, és buszunk elindult a Balaton-felvidék dimbesdombos lankáin visszafelé.

kizárt volt az udvarlás időszakában, mert a lány vagy gardedame vagy más felnőtt személy jelenlétében találkozhatott udvarlójával. A leányok és a fiatalemberek zsúrokon, tea-délutánokon, táncmulatságokon, esetleg tánciskolában ismerkedhettek meg egymással. Ezek az összejövetelök is szigorúan körülhatárolták azt, hogy milyen társadalmi rétegekből jöhetnek itt össze fiatalok. Például egy akkor úgynevezett „belvárosi úrilány” csak egy belvárosi tánciskolába járhatott, külön az iskolája engedélyével és abba a tánciskolába csak belvárosi gimnáziumok fiútanulói járhattak. Ugyanez volt vidéken, ahol vagyonos parasztfiú csak vagyonos parasztlánynak udva-

Fiataloknak-fiatalokról

rolhatott. Tehát szigorúan megvoltak a társadalmi korlátok, aminek átlépése többnyire tragédiába fulladt. Természetesen az előbb leírtak csak nagy általánosságban voltak így, mert hiszen a múltban is akadtak törvénytelen gyermekek, házasság előtti kapcsolatok, ami nem egy irodalmi műnek témát is adott. Így pl. Mikszáth Kálmán: Különös házasság c. regénye, vagy Ady Endre: Kató a misén c. verse.

Ez a két említett mű csak csepp a tengerben, hiszen anynyi más irodalmi alkotás is foglalkozik az esetek furcsaságával, egyéni tragédiákkal. A társadalmi felfogás ugyanis akkor az volt, hogy előbb nyerve el egy fiú a leány kezét, aztán kérje meg a szüleitől. Addigra már legyen biztos állása, lakása, és házasság után jöhet a beteljesülés. Igen nagy szerencse volt az, ha a fiatalok még szerették is egymást és a szerelem sem hiányzott a házasságkötésüket megelőzően.

EGYÜTTJÁRÁS

Az utóbbi évtizedekben kialakult az együttjárás. Addig, amíg az udvarló többedmagával és szülői beleegyezéssel járt a lányos házhoz, addig az együttjárás szigorúan csak két személyre — egy fiúra és egy lányra — tartozik. Többnyire nem is ismerik a szülők az illető partnert és beleegyezésüket sem kéri a fiatalok. Egyszerre egy lány csak egy fiúval járhat, még a haverok is megszólnák érte, ha ez más-képp lenne. Régen az udvarlás

időszakában a fiú kezdeményezhetett, ma viszont a lány is kezdeményezheti az együttjárást. Igaz, hogy ez így van, de jobb még ma is megvárni azt, hogy a fiú szólítson fel az együttjárásra. Bár, ha nagyon nehezen kezdeményez a fiatal-ember, akkor egy kis biztatást adhat a lány. Azonban erőszakosan ne forszírozza a fiú közeledését, nehogy megkapja: „Kopj le rólam!”.

Jó megjegyezni mindkét nembeli fiatalnak azt, hogy a gyenge inger vonz, az erős pedig taszít. A mai együttjárás többnyire szexuális kapcsolatot is jelent. A fiatalok gyakran felteszik azt a kérdést: Mikor lehet elkezdni a nemi életet?

Erre a következőket kell elmondanom: A biológiai érés a mi égővünk alatt lányoknál kb. 11—13 év között kezdődik a havi vérzéssel. A fiúknál ugyanez 13—15 éves korban az éjszakai magömlésekkel és a gyakori merevedéssel kezdődik. Ám a biológiai érés kezdete még semmiképpen nem alkalmas arra, hogy a tizenévesek szexuális kapcsolatot teremtsenek egymással. Ez az idő az együttjárásban is inkább a tanulás, a sportolás, egymás megismerése és a felnőttkorra való felkészülés időszaka legyen. Nagyon ajánlatos és kívánatos lenne, hogy legalább a társadalmi érettséget (kb. 18—20 év) várják meg a fiatalok a nemi élet megkezdésével, mert így sokkal komolyabban, sokkal nagyobb felelősséggel tudják vállalni egymást.

Most pedig tegyük fel azt a kérdést, hogy mi is az a szere-

lem? Ezt bizony nehéz megválaszolni. Sokan, sokszor próbálták már meghatározni, de ezt a kérdést csak körüljárni lehet. Tökéletesen definiálni szinte lehetetlen. A szerelemmel foglalkozik már a biblia is az „Énekek éneke” c. ó-testamentumi könyvében. Gyönyörűen szól a szerelemről nem egy író, költő, pszichológus. Sokakat megihletett a szerelem témája. Nem egy műalkotás például a szerelem műzsájának csókja által született, de hogy mi is a szerelem, ahhoz mindmáig nem jutottunk közelebb. Ki tudná ezt megmagyarázni, miért dobban meg a szívünk, miért lángol az arcunk, miért sajog olyan édesen a lelkünk egy kedves arc láttán, sőt néha látni sem kell az illetőt, csak rágondolni, és már semmi bajunk sincs, boldogok vagyunk. Igen, a szerelem csodálatos, megfoghatatlan érzés. Ugyanakkor a szerelem magába foglalja a vágyat is, de semmiképpen nem azonos a szexualitással, hiszen sokszor még remény sincs a beteljesülésre. Ám ez a szerelmes embert egy cseppet sem zavarja.

Tehát mi a szerelem? Érzelem, vonzódás, vágyakozás arra, hogy a másik is szeressen és a viszonzott szerelemben egygyőlvadva tudjunk egy csodálatos megfoghatatlan titok folytán teremteni egy „harmadikat”, egy kis emberpalántát. Gyakran összekeverik a szerelmet a testi vágygal, nem gondolva arra, hogy saját magukat fosztják meg egy szép érzéstől, a szerelem-től.

Fiataloknak-fiatalokról

Már az előbbieken említettem, hogy a fiatalok lehetőleg az együttjárás éve alatt keressék meg azt a személyt, aki ilyen szerelemre vágyik, aki ilyen szerelmet tud viszonzás-képpen adni.

Milyen is legyen a párválasztásunk? Nagyon fontos, hogy ne csak testileg kívánjuk az illetőt, hanem a fent ecsegett komoly és mély emberi vonzalommal, szerelemmel is. Azt hiszem, hogy ideális különbség nincs, mégis a legáltalánosabb, ha egy-két évvel idősebb a férfi. Lehet, hogy ezzel sokakat felborzoló, mégis elmondom azt a véleményemet, s az élet által sokszor bebizonyított tény, hogy nagyon fontos a hasonló műveltség, amit én úgy szoktam meghatározni: lehetőleg a kést és a villát egyformán tudják használni; az életről, a gyermekvállalásról stb. egyformán vélekedjenek — de legalábbis megközelítőleg egyformán. Világnézetük lehetőleg egy legyen. Amennyiben nem az, akkor okvetlenül gondolják meg: tudják-e majd később is tolerálni a másik „másképpen való gondolkodását”? Úgy kell választanunk, hogy együtt tervezhessük az egész életet, s akkor biztosan nem lesz annyi válási árvagyermek. Már a párválasztásnál nagyon meg kell gondolnunk a dolgokat ahhoz, hogy később ne érhesenek meglepetések bennünket. Nem úgy, mint egy volt kis betegem, aki meghívott az esküvőjükre. Az esküvői szerződés előtt egy igen komoly veszekedésnek voltam a fültanúja. Bátorkodtam megkér-

dezni, hogy jól meggondolták-e ezt a házasságkötést. A kis menyasszony édesen, kekrekre nyitott szemekkel felvilágosított: de doktor néni kérem, az ember manapság nem egy életre megy férjhez. Erre már szólni sem tudtam.

Úgy gondolom, ha már eleve nem így kötnének házasságot a fiatalok, akkor sokkal kevesebb válás lenne. Láthatjuk, hogy a „látók világában” is nagy probléma a jó párválasztás és sok mindent kell mérlegelni az együttjárás, majd később a házasságkötés előtt. Nem hinném, hogy tévedek, amikor azt mondom: még nehezebb a jó és okos párválasztás a „vakok társadalmában”. A látássérült fiatalok egy fokkal talán még magányosabbak mint a fiatalok általában. Szeretetre és összetartozásra még jobban áhítoznak, mint látó kortársaik és sajnos, védtelenebbek. Ezért még jobban vigyázzanak egymásra, nehogy a másokban egy életre szóló, fájó emléket hagyjanak.

Az eddigi részekben beszéltem a barátságról és a szerelemről, azután a nemiség fejlődéséről. Majd dióhéjban az együttjárásról, párválasztásról és az udvarlásról.

Ott hagytam abba, hogy nagyon oda kell figyelni arra, hogy kit választunk párunknak, mert a jó párválasztás esetleg kevesebb váláshoz vezet. Igen, meggyőződésem, hogy a párválasztásnak kell megfontoltabbnak lennie, s akkor kevesebb lesz a válás, a válási árva, s zátonyra jutott élet. Könnyen mondják ma a fiatalok „legfeljebb elválunk”,

de amikor ez megtörténik, akkor döbben rá a fiatal nő, hogy milyen nehéz újra partnert találni, s milyen nehéz egyedül élni. Nem csak lelkileg van egyedül, de súlyos anyagi gondokkal is szembe találhatja magát, mivel nálunk — mondjuk ki őszintén — úgy van a jövedelmi elosztás, hogy négykéz keresete szükséges egy kis család szerény megélhetéséhez. Ugyanakkor, milyen nehéz még ma is egy elvált asszonynak a társadalmi előítéletekkel küszködni.

Sokszor elhangzott a tömegkommunikációs eszközökben, hogy „éljünk szabadon!”. Ez ugyan — szerintem — nem volt egészen helyes, mivel erre egészen fiatalokat is buzdítottak. Ugyanakkor, ha egy elvált asszony barátot talált, akkor mindenki megszólta. Arról nem is beszélve, hogy ha egy férjes asszony félrelép az bocsánatos bűn. Ám egy egyedülálló, az bizony k... No, de ne menjünk ilyen messzire a filozofálásban, mert ez már más téma lesz.

Tehát térjünk vissza a párválasztáshoz. Jól figyelj oda, kit választasz! Házasságot nem szabad úgy kötni, hogy nem ismered a másikat! Ne hidd azt, hogy majd megváltozik! — nem fog megváltozni. Az együttélés inkább a felszínre hozza a hibákat, mintsem elrejteti.

A durva alkoholista még többet fog inni, mint a jegyeség alatt. Igaz, a jó házasságban alakulnak — de csak alakulnak — egymáshoz a jó házastársak — de nem változnak! Azt mondjuk, hogy régen

Fiataloknak-fiatalokról

voltak csak érdekházasságok. Nem, nem így van. Nagyon sokszor a „Trabant a Trabanttal”, a „Mercedes a Mercedes-sel” köt házasságot.

Én ezúton kérem Olvasóimat, hogy aki mások okulására megírná saját válásának történetét, úgy azt küldje el a szerkesztőségbe a nevére. Természetesen díszkrécióval kezelve dolgoznám fel a sorozat számára. Am, aki úgy gondolja, akár névtelenül is írhat.

No de ne beszéljünk csak a negatív példákról, mert szerencsére azért akadnak jó házasságok is. Mi kell ehhez?

Először is a jó választás. Azután pedig az együttélés alatt nagyon sok szeretet, türelem, megértés, tapintat. Igen ajánlatos megjegyezni: ne menjen le úgy a nap, hogy haragszának egymásra a házastársak. Az a legjobb, ha a munkahelyi bajokat az ajtón kívül hagyják. Persze nem úgy gondolom, hogy ne osszák meg egymás gondjait, problémáit. Am ezt úgy tegyék, hogy a „mérgeket” hagyják az ajtón kívül.

Egyszer valahol az olvastam, hogy nem igazán „otthon” az, ahol nincs valami indokolatlan jókedv. Ennek alapelveként kellene szolgálnia minden családban.

Fontos, hogy az asszony — s ugyanez érvényes a férfire is — ne legyen gondozatlan, ápolatlan, rendetlen. A házasságért, mégha „Égben kötött is” — minden nap meg kell harcolnunk a magunk kis csatáját. Nem kell, hogy mindig az én akaratom érvényesüljön, a másiknak is igaza lehet. Igaz,

hogy ma már jóval nagyobb az egyenjogúság és a munkamegosztás, mégis szerintem a nő okosságától függ minden. Ugyanis nem okvetlenül kell férjünknel a mosogatást erőltetni, ha ő kifejezetten „utál” mosogatni. Ismerek pl. olyan családot, ahol az értelmi-ségi feleség nem szeret takarítani. Ezt a munkát a férje és a fia végzi náluk. Semmiféle gondot nem jelent ez a házasságukban és harmonikusan élnek. Am ismerek olyan feleséget is, aki majdnem elvált akadémikus férjétől, mert az nem szeret mosogatni.

Természetesen kell a családi munkamegosztás. De ez sose történjen fogcsikorgatva, dühösen, hanem jókedvvel, játékosan, kedvesen és barátságosan. Nem elhanyagolható, hogy ebből a munkából a gyerekek is vegyék ki részüket. Ez a fiú gyerekekre is érvényes! Ezzel ugyanis már leendő családi életét alapozzuk meg.

A házasságban hajlékonynak és rugalmasnak kell lenni; legalább annyira, mint a munkahelyünkön a munkatársainkra, szenteljünk egymásra is figyelmet.

Bölcsek mondják, hogy egy asszony nappal legyen jó háziasszony, éjjel pedig jó szerető. Igen, most pedig eljutottunk a családi élet legneuralgikusabb pontjához. Rendkívül fontos a kulturált nemi élet szerepe a házasságban.

Jóllehet, gyakran fáradtak az asszonyok. De mindig fáradt, mindig kedvetlen, mindig rendetlen nő ne mást okoljon azért, ha megjelenik a „harmadik”. Mindez persze fordítva, a

férjre is vonatkozik. A házasságban a „harmadik műszak”, a szex-kultúra nem elhanyagolható. Szabad a nőnek is kezdeményeznie, s örömet találnia a szex-ben.

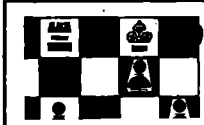
Nem egyszer tartottam ilyen jellegű előadást, ahol idősebb nők elmondták, hogy 20—30 évi házasság után sem tudják, hogy mi a jó az egészben.

A mi társadalmunk szélsőségeit jelzi mindez. Voltam olyan tizenévesek között, akik már — szó szerint — minden túl voltak és beszélgetés során olyat mondtak, amit én orvosként nem tudtam és szabályosan rosszul lettem a hallottaktól, ami a rendkívül hiányos felvilágosításukról tanúskodott. Természetesen ez általában nem vonatkoztatható a mai fiatalokra, csak egy szűk rétegre.

Nagyon lényeges, hogy a házastársak szexuális igényeiket is megbeszéljék egymással. Amennyiben szexuális kultúránk nem egyezik, úgy ne rösteljék ezt megbeszélni, könyveket elővenni, vagy esetleg orvoshoz menni.

Jelentős szerepe van annak is, hogy a házasságban közösen kívánják, avagy nem a gyereket. Nem egy házasságot és kapcsolatot láttam e kérdés miatt felbomlani. A gyermekvállalás előtt nem ártana fölkészülni a gyermeknevelésre is. Amikor egy nő hivatalt vállal, sokféle megtanítják: gyors- és gépírni, könyvelni stb. Ugyanakkor a gyermeknevelésre sokan nem készülnek fel.

Sok házasság a hön óhajtott kis „baby”-n bukik meg. Pedig mindenki azt hiszi, hogy a



MOLNÁR ISTVÁN

Újabb nemzetközi sakk erőpróba

Mit tehetnek egy sakkcsapat játékosai, ha olyan baráti helyről érkezik meghívás, ahol még sohasem jártak, akikkel eddig nem mérkőztek? Mást aligha, mint hogy igyekeznek minden információt begyűjteni könyvekből, ismerősöktől, ami csak lehetséges.

Ilyen meghívást kaptunk az ukrán sakkozótól Kievbe. Ismerve a szovjet sakkozás ere-

jét, azt, hogy sokszor megnyerték az olimpiát, tudtuk, hogy vereségre számíthatunk.

Június 13-án este indultunk útnak és másnap este érkezünk. Delegációnk nemcsak sakkozókba állt, hanem az atléta-válogatott is velünk jött. Vezetőnk Borbély Lajos volt.

Már a pályaudvaron meleg barátsággal fogadtak bennünket, népviseletbe öltözött lányok virágcsokorral köszöntötték a vendégeket. Ezután a szállodánkba vezettek bennünket. Rövid technikai megbeszélés után végre aludni tértünk.

Az első fordulót másnap, majd a második fordulót 17-én játszottuk. Érdekes, hogy egyik nap sem maradt függő játszma, pedig a játékidő csak 4 óra volt.

Végeredményben tehát kikapunk 6,5—13,5 arányban. Ennek értékeléséhez azonban

tudnunk kell, hogy az első két táblásuk szovjet mester, a harmadik női mester (!), a többi 7 játékos pedig mesterjelölt volt. Ehhez képest eredményünk nem rossz, nem kell szégyenkezünk. Az ukrán sakkozók erejére jellemző, hogy ők nyerték meg a Szovjetunió vak sakkozójának csapatbajnokságát, sőt egy ízben barátságos mérkőzésen legyőzték a „kissé” tartalékos olimpiai válogatottjukat is. 15 vak sakkmester van a Szovjetunióban, az ukrán minősített vak sakkozók száma pedig kb. 8000! Női mesterük pedig az országos női bajnok, aki indulni fog az ezévi női világbajnokságon.

A magyar csapatból kiemelkedő eredményt ért el Auffenberg Emil, aki egyetlen győzelmünket érte el, 50% felett teljesített. Második játszmájában is közel állt a nyeléshez, amikor rontott.

(Folytatás a 27. oldalról)

gyermek az biztosan összekötő kapocs.

Úgy vélem, hogy a leírtak egyformán komoly szerepet játszanak a látók és a nem látók életében is.

Azzal, hogy valaki megszüli egy gyereket, még egyáltalán nem biztos, hogy helyesen is tudja majd nevelni. Vannak gyerekek, akiknek mindent megengednek, vannak akiknek semmit. A leghelyesebb, ha a gyermekvállalására, nevelésére előbb tudatosan felkészülünk.

A gyermekvállalás nagy felelősség. Erről a kérdéstről minden házaspárnak magának kell döntenie. Szerintem a házasság igazi célja és értelme a gyermek. A kérdés azonban az: egészséges lesz-e? Ezt a kérdést felvetni a mi mai világunkban igazán jogos. Akinek bármiféle betegsége van, vagy akár nem látó, ajánlatos, ha a gyermekvállalás előtt felkérési a genetikust.

Összesített eredmény:

0,5	0,5	Erős	— Nyikolaevszkij	0,5	0,5
0	0,5	Nemes	— Pipo	1	0,5
0,5	0	Rév	— Zsilcova	0,5	1
0	0,5	Dénes	— Sinkovszkij	1	0,5
0	0,5	Voján	— Sersztyuk	1	0,5
1	0,5	Auffenberg	— Poljakov	0	0,5
0	0	Lévai	— Konev	1	1
0	0,5	Hosszú	— Tyerentyev	1	0,5
0	0,5	Hajdú	— Bazsanov	1	0,5
0,5	0,5	Fügedi	— Maisztrenkó	0,5	0,5
2,5	4,0			7,5	6,0



Meg lehetünk elégedve Erős és Fügedi teljesítményével. Kétségtelenül a második napon a hazaiak már nem mutattak olyan harcos szellemet, mint az elsón.

Szabadidőnkben részt vettünk szervezett városnézésen, a vakok szövetségében adott kultúrmasoron, múzeumi látogatáson. Ez utóbbi során bemutatták a vakok által gyártott iparcikkekét, és azt, hogy milyen fejlődést értek el a Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta.

Maga Kiev igen szép város, sokban hasonlít Budapestre is. A széles Dnyeper — amely Európa harmadik leghosszabb folyója — szeli ketté. Jobb partja lankás, dombos — ez a Buda — itt található a történelmi városmag. Bal partja mo-

dern, új lakónegyedekkel, üdülőlhelyekkel beépített. A város lakóinak száma ma 2,7 millió, területe másfélszer akkora, mint Budapesté, Párizséval azonos. Feltűnő volt a parkok, ligetek, fák sokasága. Átlagosan 20 m² zöld terület jut egy lakosra, ami kétszer annyi, mint Budapestté, talán Európában a legtöbb. Főútvonala a híres Krescsatyik, teljes szélessége 54 méter, kettős gesztenyefasora rendkívül vonzó.

A városban ma már háborús romokat nem látni. Helyreállított műemlékei — a Szófia kolostor, a Szent András templom, a Lavra kolostoregyüttes — igazi nemzetközi nevezetességek.

A Dnyeper partja, szigetei alkalmasak hatalmas tömegek nyári pihenésére, üdülésére. A

közlekedést 2 Metró, sok trolis, autóbusz segíti.

Az is igaz, hogy az üzlethálózat, az áruválaszték ma még sok kívánni valót hagy maga után, e téren Budapesten sokkal jobb a helyzet.

Az atlétikai versenyekről itt csak annyit, hogy azt az ukrán válogatott nyerte 124 ponttal; az NDK 84, a magyar válogatott 42 pontot ért el. Impozáns volt a Központi Stadionban megrendezett 3 napos verseny.

Nem lesz könnyű dolgunk jövőre, amikor viszonznunk kell a vendéglátást, a sakkbeli eredményről már nem is beszélve.

Reméljük, hogy új, üde színfolttal gyarapodtak nemzetközi kapcsolataink, amelyek tradicionálissá válnak.

MOLNÁR ISTVÁN

Harmadszor is Iris Kupa Szentendrén

A magyar vak sakkozásnak ismét alkalma nyílt, hogy jelentős nemzetközi versenyt rendezzen. Talán túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy a versenyrendezés terén ma már „európai nagyhatalom” vagyunk.

A III. Iris Kupa megrendezését újra az OFOTÉRT, a DUNATOURS és — ezúttal első alkalommal — a FŐFOTÓ Vállalat támogatta. Ezenkívül sokat segített az AQUA-TOURS GMK azzal, hogy helyet adott a versenynek és segített a ren-

dezésben. Ezúton is mindannyiuknak köszönetünket fejezzük ki.

A verseny megrendezése nehézségekkel kezdődött, mivel az NDK és Spanyolország csapatai lemondták a részvételt, a román sakkozók pedig nem engedték el. Így, végül 10 csapattal indultunk úgy, hogy a magyar válogatottnál a B-csapat is szóhoz jutott.

Az előző két IRIS Kupa és a sakk olimpia eredményei alapján négy csapatot kiemel-

tünk: Bulgária, Zágráb, Anglia, NSZK. Ezután sorsolással a következőképpen alakult a két csoport:

A. csoport: Anglia, Magyarország A, Írország, Csehszlovákia, Bulgária.

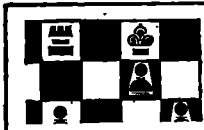
B. csoport: Krakkó, NSZK, Ausztria, Magyarország B, Zágráb.

A magyar csapatok összeállítása a következő volt:

A-csapat: Erős, Nemes, Aufenberg, Voján.

B-csapat: Dénes, Lévai, Hajdú, Fügedi, Hosszú.

A külföldi csapatokban több neves játékos is játszott, így pl. Novák (Csehszlovákia) — FIDE-mester, Dragun (Jugoszlávia), Atanaszov, Dimitrov



(Bulgária), vagy az NSZK bajnok Bischoff.

Írország csapata újoncként jelent meg a versenyen, ezért külön is köszöntöttük őket.

A versenyt Gyulai István, a TV főmunkatársa nyitotta meg.

Az első forduló mindjárt rangadót hozott legjobbainknak. A bolgárok ellen kezdtünk. Nem is rosszul. Végül azonban 3:1 arányban — rontások miatt — elveszítettük a mérkőzést.

B-csapatunk 2,5:1,5 arányban veszített Ausztria ellen.

A második fordulóban fontos mérkőzésünk volt Anglia ellen. Erős „szorongatta” ellenfelét, s a csapat többi tagja is jól kezdett. Voján nyert Lovel ellen. Ekkor azonban megtörtént a „tragédia”: Nemes túllépte a gondolkodási időt nyert állásban. Így győzelem helyett 2,5:1,5 arányban kikapunk. A második fordulóban B-csapatunk szabadnapos volt.

A harmadik fordulóban A-csapatunk volt szabadnapos és B-csapatunk pedig 3:1 arányban kikapott Zágrábtól. Említésre méltó, hogy Dénes hosszú partiban, döntetlent ért el Dragon ellen.

A pihenés jót tett A-csapatunknak, mivel a negyedik fordulóban 3:1 arányban legyőzték az íreket. B-csapatunk 2,5:1,5 arányban kikapott Krakktól.

Az ötödik fordulóban a csehekkel játszottunk rangadót. A végeredmény 2:2 arányú döntetlen. B-csapatunk 3,5:0,5

arányban kapott ki az NSZK-tól.

Csoportgyőztesek:: A-csoport — Bulgária. B-csoport — NSZK. Ők játszhattak az első helyért, s Bulgária viszonylag könnyen nyert 3:1 arányban. Gratulálunk a bolgár csapatnak, akik már másodszor nyerték meg ezt a kupát.

A helyosztókon a 3. helyet — némi meglepetésre — Csehszlovákia szerezte meg, mivel 3:1 arányban nyert Zágráb ellen, holott tavaly ők nyerték az IRIS Kupát.

További eredmények: 5. Anglia, 6. Krakko, 7. Magyarország A, 8. Ausztra, 9. Magyarország B, 10. Írország.

A legjobb pontszerzők külön díjban is részesültek.

1. táblán: Atanaszov (Bulgária).

2. táblán: Dimitrov, Sakic, Benson.

3. táblán: Milusev, Voján.

Mint látható, Bulgária csapata megérdemelten nyerte a

versenyt, mivel minden táblán a legjobb pontszerzők.

A magyar csapatok játékosai közül Vojánon kívül Eróst és Dénest lehet megdicsérni. Játékosaink változatlan gyengéje — sajnos — a taktika, a kombináció, s bonyolult állásokban igen gyakran hibáznak. Ugyanilyen hiba a passzív játék is.

A versenynek rendkívüli színfoltja volt, hogy június 28-án, este Polgár Judit és Zsófi szimultánt adtak — ajándékképpen. A Polgár-lányoknak ezúttal is nagy sikerük volt.

Az IRIS Kupa most is elnyerte a vendégek tetszését, jól érzik magukat Szentendrén, szívesen jönnek ide. Ez a verseny ma már a vak sakkozók körében egész Európában ismert.

Bárcsak mi, magyarok, nemcsak a rendezésben érünk el az „európai színvonalat”, hanem a játéktudásban is!

Talán a negyedik, 1990. évi IRIS Kupán sikerül?!
—————

Barangolás a Felvidéken

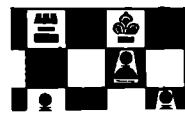
(A Turista-Szakosztály júniusi kirándulási élményei alapján)

Amikor a szomszédos Csehszlovákiába kirándulunk, saját történelmünk régmúlt évszázadaiban barangolhatunk.

Járjuk végig a Tatra földjét. Nyár közepén, amikor odalent a völgyekben kalászbá érik a gabona, néha napokig nem mutatkozik a hegység impozáns vonulata; elbújik gomolygó felhőkárpitja mögé. Amikor aztán szétoszlanak a sötét fellegek, tündéri kép tárul elénk:

smaragd zöld rétek, sárguló búzatáblák, méltóságteljes fenyvesek fölött káprázatos csúcsok, hófehér csipkedíszek hasítanak a sötétkék égbe. Színek és fények játéka!

A Kárpátok koszorújának egyik legszebb ékessége a Szepesség hegyes-völgyes, vadregényes földje. Gyönyörű vidékét a Tatra alján, mint megannyi gyöngyszem: műemlékei teszik még vonzóbbá, érdeke-



sebbé. Lőcse, Késmárk, Igló... egykori boldog diákéletek verőfényes tanyái. Thököly, kurucok, branyiszkói vörössipkás hősök sírjaihoz száll lelünk... Elevenedjetelek meg szívünkben egykori pátriánk áhítatos templomai: büszke dómok, ősi tornyok, templomi orgonák és bűgő harangok: szentek vagytok számunkra!

A lőcsei Szent Jakab templom a XIII. század végén egyhajós, famennyezetes, szentélyében háromoldalú apszissal záródó csúcsíves kőépület volt, melyhez a mai háromajtós csarnoktemplomot nyugati tornyával a XIV. században építették hozzá. Berendezésének legnagyobb értéke a szárnyas gótikus főoltár. A világgraszólán szép mű alkotója Lőcsei Pál mester. A templom eredeti falfestményeit a múlt században Stornó Ferenc, az ismert soproni restaurátor hozta rendbe.

A Hernád melletti Igló mindig is a Szepesség egyik szellemi központja volt. Plébánia-templomát 1380-ban kezdték építeni. Jelenleg neogótikus stílusú, és tornyának 84 méteres magasságával a Felvidék ilyen jellegű legmagasabb építménye. Érdekessége még, hogy egymás alatt két toronyórája is van.

Igló legszebb épületei között is kiemelkedő a Provinciális — más néven tartományi — ház. Homlokzatát művészi stukkók díszítik. Az épületben jelenleg honismereti múzeum működik.

Szepes várának romjai 614 méter magas gránittetőn ural-

kodnak a vidéken. Az Árpádok kezdték építeni 1113-ban az északi gyeplő védelmére és a királyi várispánság székhelyül. Szepesvárja a Szepesség legrégebb politikai központja volt. A XII. században II. Géza ide is szászokat telepített.

Az egykori Sáros megye, azaz Sáros ugyancsak kellemes táj, kárpáti jellegű, magas, erdős hegyháttal. Egykor a sárosi dzsentrik világa volt; Mikszáth ennek hangulatát rajzolja meg A gavallérok c. satirikus kisregényében.

Különösen szép kékszínű ege van Sárosnak. Jeles festőnk, Szinyei Merse Pál (1845—1920) Szinyeújfalu kis reneszánsz-barokk kastélyában született. A magyar impreszionizmus kezdeményezője és vezéralakja képeinek tarkabarka színpompájával (pl.: a híres Majális) a táj valóságos koloritját tükrözi vissza. Pacsirta c. képén fekvő ruhátlan akt-tündérje pedig a tarka virágok színpompája közt élvez a természet derűjét, miközben a horizonton felbukkanó bárányfelhők kacagva lesik erőtől duzzadó bájait. (A pontszerű pacsirta csak ürügy volt a szepesi szépség megjelenítéséhez.) Szinyei festményeinek ege pontosan olyan, mint a sárosi égbolt; Sárosban pedig minden táj, minden erdő egy meglevenedett Szinyei-kép!

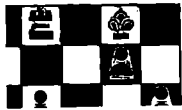
Az egykori Sáros megye három szabad királyi városa kö-

zül (Eperjes, Bártfa, Szeben) Eperjest illeti meg a főhely, mint hajdani megyeszékhelyet és vásárok központját. Eperjest Vak Béla királyunk alapította 1132-ben, nevét az itt termő finom eperről vette. A város címerében ma is ez a gyümölcs piroslik. Itt volt jogász Kazinczy Ferenc és Eötvös József; itt járt gimnáziumba Kossuth Lajos. E helyütt látogatta meg Petőfi az itt nevelősködő Tompa Mihályt és a helybeli születésű Kerényi Frigyes.

Eperjesről érdemes meglátogatni Bártfát, melyet Nagy Lajos királyunk tett szabad királyi várossá. Hunyadi János 1435-ben Bártfa alatt vívott győzelmes csatát Talafusz huszita csapataival. Itt tartották az első protestáns zsinatot Magyarországon. Szent Egyed temploma az egész Felvidék legszebb gótikus műemléke (XIII—XIV. sz.). Szent Egidius az aranyművesek védőszentje volt, tehát a leggazdagabb bártfai polgárok „szponzorálták” a templom építését, saját védőszentjük tiszteletére. Tizenegy teljesen ép szárnyasoltára maradt fenn. A dóm a közeli régi városházával egyetemben egy-egy nagy ékszerdobozra emlékeztet: mind-egyik remekmű!

Nosztalgikus emlékezéssel őrizzük szívünkben hajdani Felvidékünk történelmi kincseit!

Dr. Domonkos János



A jó palócok világában

„A dombon fenyőerdő, végítve itt-ott őstölgyesekkel. A domb meneteles részén nagy darab szőlő, alant a völgyben a rét, kövér, sokat jövedelmező. A rétet kanyargó tiszta patak szeli ketté, mely egy kidőlt-bedőlő zsupfedeles malmot hajt . . . Az őserdő üdén, hullámosan zúgott kelet felől. A hűs szellő láthatatlan bódító áramokat hajtott maga előtt. Borókaillat összekeverve a fenyőével, a füvek álmosan, mámorosan bújtak összebb. Mély csend volt körös-körül. Szinte hallani lehetett a föld leheletét. A nagy fák pedig egyre csak zúgtak és integettek messziről.”

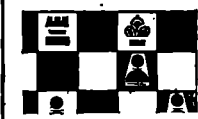
Mikszáth Kálmán szavai ezek a tót atyafiak és a jó palócok világáról. Azon a vidéken jártunk ezen a nyáron, mi, messzi alföldi emberek, Csongrád megyei vakok, gyengénlátók és vendégeink.

Három napig voltunk ebben a különös világban. Túl a diákkoron, idős fejjel is tanultunk sokat e három nap során, tanultunk iskola és tanterem nélkül. Tanultunk a múlt és az élet iskolájában.

Voltak történelem óráink. Jászberényben, ahol Lehel

kürtje idézte a magyar múlt elejét, a mondák világát. Romhányban, ahol ott álltunk a turalmadaras emlékmű körül Rákóczi Ferenc győztes kuruc, lengyel, svéd harcosaira gondolva. Jártunk a Forgáchok szécsényi kastélyában, a város templomának Rákóczi-termében, átmentünk a Mária Terézia emlékét őrző diadalív alatt Vácot és megálltunk az 1849-es honvédgyőzelmet idéző emlékműnél Vác határában. — Irodalom órákat is tartottunk. Lehetett-e illőbb helyen, mint Horpácson, a Mikszáth-kúria nyikorgó falépcsős múzeumában, az emlékezetes ló, báránka és nyúl kartávolságnyi közelében, vagy Csesztvén, a Madách-kastély áhítatos csendjében, az udvaron susogó óriási hársfa tövében. — Tanultunk népművészetről, amikor Galgácsán Vankóné Dudás Juli színes szép festményeit nézegettük, a régen ott élt emberek megmaradt holmiját láttuk, — amikor Hollókő falumúzeumában a palóc népviseletbe öltözött asszonyokhoz szóltunk, a falu könyvtárának udvarán népitáncot próbáló gyermekek ritmikus mozgásában gyönyör-

ködtünk, a község fafaragó művészemberénél tettünk látogatást. — Építészeti tanulmányokat is végeztünk. Nógrádsáp erődtemplomát látva hallottuk, hogy a vastag kőfallal körülvett templomban nemcsak az Istent dicsérte a nép, de veszedelemkor menedéket is talált magának. Cserhátsurányban és Szécsényben járva gót stílusú templomokat láttunk, a váci püspöki templom a nálunk oly ritka bizánci stílus egyik szép alkotását tárta elénk, klasszicista épületek voltak a Mikszáth- és a Madách-kúria, a Forgáchok kastélyában kívül-belül szép barokk épületet láttunk, Hollókő fatornyos temploma pedig azt mutatta meg, hogyan épített istenházát a legszegényebb nép: kicsit, egyszerűt, de a célnak nagyon megfelelőt. — Földrajz óráink is voltak, melyek során alföldi tájakat láttunk utunk nagyobbik részében, szelíd hegyvidéket ismertünk meg a nógrádi tájakon, sőt, közelről a Mátra nyugati végeit is megpillantottuk. Folyókon mentünk át, a Tiszán, a Körösön, a Zagyván, láttuk a Galga-patak vizét, annyiszor kanyarogtunk a Cserhát-hegység völgyeiben, csúcsainak közelében, dímbesombos tájain. Nagy városokon mentünk keresztül: Szolnokon, Jászberényen, Hatvanon, Balassagyarmaton, Vácson, Gödöllőn, néhány gondolatot mindenütt hallottunk a város történetéről, gazdasági szerepéről. Voltak olyan „órák”, amikor csak a természet szépségében gyönyörködtünk: szálláshelyünk a Bánki-tó partján volt idillikusan szép környezetben,



reggelente elnézegettük a ködfátyolba burkolózó tó szépségét, esténként élveztük a tóparti csendet és nyugalmat. Megcsodáltuk, de el nem értük a hollókői várnak a hegytetőn megmaradt romjait, szemet gyönyörködtető volt a látvány, amit a szécsényi kastély emeleti ablakaiból láttunk. Vácrátót botanikus kertjében napfényes délelőttön bolyongtunk, faritkaságokat, virágcsodákat nézegetve, hozzáértő gondozó kéz munkáját látva. És útközben is: kanyargott az út, fordult az autóbusz velünk, új és új tájat tárva szemünk elé: egyszer erdőborította hegyoldal, máskor völgy mélyébe húzódó kicsi falucska, aztán jószágot legeltető rétek, fák félhomályából előcsillanó patakocskák, és megint fordulóról fordulóra hegyek és völgyek, domboldalak és aprócska falvak, — a tót atyafiak és a jó palócok megmaradt világa.

Május 28-án este érkeztünk haza. Szeged, Hódmezővásárhely, Makó, Szentes, egy-egy Csongrád megyei község hajlékaiba.

Köszönjük Roziár Lászlónak, a három napon át járt életiskola tanítómesterének a kirándulás nagyon gondos előkészítését, páratlanul hozzáértő kalauzolását, fáradhatatlan vezetését. Köszönjük Suti Lajosnak, a Csongrád megyei szövetség titkárának a mintaszerű, körültekintő szervezést. A sors társaknak pedig köszönjük a három nap barátságát, egymást segítő emberséges megértését.

Rátkai Ödön

Közlemények

A „Vakok Világa” szerkesztősége ezúton tájékoztatja az olvasókat, hogy 1989. szeptember 16-án (szombat) délelőtt 10 órai kezdettel nyílt fórumot rendez a lap minőségének további fejlesztése érdekében. A meghívottak között lesznek mindazok, akik rendszeresen küldenek be cikkeket, s természetesen a VGYOSZ illetékes vezetői, valamint a lap szerkesztője. A fórum helyszíne a kultúrterem. Mindenkit szeretettel várunk!

A szerkesztő

★

Az „Irodalmi Értesítő” szerkesztésére 1989. június 15-ig meghirdetett pályázatra hárman jelentkeztek:

Hunyadi László — Budapestről,

dr. Kádár Adrienne — Budapestről,

Szonda Klára — Debrecenből.

A három pályázó közül dr. Kádár Adrienne lett az „Irodalmi Értesítő” szerkesztője.

Dr. Kádár Adrienne 1984-ig látó személyként, mint gyermekorvos élt és dolgozott. Ez évben elvégezte a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportjának a

tanfolyamát. Megtanulta, s ma már jól olvassa a Braille-írást. Korábban, mint TIT egészségügyi felvilágosító gyakran tartott előadásokat, s rendszeresen írt a „Nők Lapja” c. lapba is. Az irodalom szeretete és ismerete egész életén végig kísérte. Otthoni könyvtára a klasszikusoktól a legmodernebb irodalomig reprezentálja a könyvek szeretetét. Ma már csak a hangos könyvek és a Braille-írás révén biztosíthatja mindennapi „szellemi táplálékát”, az olvasást. Emellett azonban — igen nagy szerencséjére — vele élő színésznő lánya is sokszor felolvass neki.

A jövőben egy háromtagú bizottság fog együttműködni, élén a szerkesztővel, az „Irodalmi Értesítő” megjelentetésében. Terveik szerint már szeptemberben szeretnék, ha az első közös szám megjelenne.

★

A budapesti és Pest megyei szervezet kezdők részére német nyelv tanfolyamot szervez. Jelentkezni lehet a szervezet irodájában személyesen, vagy telefonon. Minden további felvilágosítást megadunk az irodában.



Elveszett, keresem!

Ez év június 20-án este a VI. kerület Szondi u. 80. számú ház elől elveszett egy tacszó-foxterrier fekete hátú kan. Oldalán és fülén világosabb foltok találhatóak, szakálla ősz. Popó névre hallgat. Vakvezető kutya mellett nevelkedett.

A nyomra vezetőt jutalomban részesítem.

Cím: Molnár Ferenccé, Bp. VI., Benczúr u. 14. I. e. 1.

*

Eladó egy jó állapotú OPTACON, kedvezményes fizetési feltételekkel. Érdeklődni lehet: 177-7065 dr. Udvardy, az esti órákban.

*

27 éves, 175 cm magas, erős testalkatú, érettségizett vak fiatalember, aki a zene és az irodalom iránt érdeklődik, megismerkedne korbán és érdeklődésben hozzáillő lánnyal, vagy elvált asszonnyal. Leveleket „Thalia” jeligére a szerkesztőségbe kér.

*

18 éves gimnazista levelező sakkpartnereket keres. Cím: Márkus Norbert, 2315 Sziget-halom, Orgona u. 20. Leveleket csak pontírásban kér.

Tartalom:

Vakok Világa munkatársai:

Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin

Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna✓

Rovatvezetők:

Jogi rovat: dr. Földi János

Úttörőrovat: Tánczosné Ruff Ágota

Sportrovat: Dénes József

Női rovat: Kerekes Mária

Egészségügyi rovat: Kiss János

Közlekedési rovat: Gerdelics Ferenc

Levelezői rovat: Bartha Zsuzsanna

Zenei rovat: Kas László

		Oldal
<i>Kuminka Györgyné:</i>	ELNÖKSÉGI ÜLÉS	1
<i>Hidvéginé</i>	JELENTÉS A BERLINBEN MEGTARTOTT VAKOK	
<i>Nyúl Krisztina—</i>	ELEMI REHABILITÁCIÓS KONFERENCIÁJÁRÓL	3
<i>Nyúl Győző:</i>		
	MEGYEI SZERVEZETEINK ÉLETÉBŐL	5
<i>Bartha Zsuzsanna:</i>	LEVELEZŐI ROVAT	8
<i>Marx László—</i>		
<i>Vasteleki Péter:</i>	VAKVEZETŐ KUTYA NAGYBRITANNIÁBAN	10
	KITEKINTŐ	12
<i>Bíró Mariann ford.:</i>	LEONHARD EULER	12
<i>Csapó Endre ford.:</i>	AKUSZTIKUS SZEMÜVEG	13
<i>Varró Attila:</i>	AZ ESZPERANTÓ NYELV JELENTŐSÉGE	14
<i>Kas László:</i>	BŰCSŰ KARAJANTÓL	17
<i>Csatlós Ildikó:</i>	ERDÉLYI NÉPMONDA	18
<i>Semseyné L. Ilona:</i>	RECENZIO	20
<i>Dénes Géza:</i>	KARCOLATOK	21
<i>Pis Mátyásné:</i>	KÜTÉSMINTÁK	22
<i>Csák Valéria:</i>	BASIC ALAPFOKON	23
<i>Harkai Anna:</i>		
<i>Túrócziné</i>		
<i>dr. Kádár Adrienne:</i>	BARÁTSÁG, SZERELEM	24
<i>Molnár István:</i>	ÚJABB NEMZETKÖZI SAKKERŐPRÓBA	28
	IRISZ-KUPA SZENTENDRÉN	29
<i>Dr. Domonkos János:</i>	BARANGOLÁS A FELVIDÉKEN	30
<i>Rátkai Ödön:</i>	A JÓ PALÓCOK VILÁGÁBAN	32
	KÖZLEMÉNYEK	33
	HIRDETÉSEK	34

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: DR. JÁKSÓ LÁSZLÓ✓
FELELŐS KIADÓ: ERHARTNÉ DR. MOLNÁR KATALIN FŐTITKÁR

SZERKESZTŐ: BARNÁ ZOLTÁN✓
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: ORBÁN JÓZSEF

FOTÓ: LÉVAI ATTILA

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47. TEL.: 210-440

90 3748 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vass Sándor vezérgizgató

30 ÉVE

A SZÁMÍTÁSTECHNIKA ÉLVONALÁBAN

- Komplex vállalkozások
- Egyedi szoftverek fejlesztése
- Távadatátviteli szoftverek
- Típus szoftverek készítése
- Mikro és nagyszámítógépes rendszerek fejlesztése és installálása
- IBM-PC/AT számítógépek értékesítése
1 év garanciával
- Mikroszámítógépek szervizelése
- Szervezés
- Programozás
- Adatrögzítés (floppyra is)
- Számítógépes adatfeldolgozás



**Élelmiszeripari Ügyvitelszervezési és Gépi
Adatfeldolgozó Vállalat**

Cím: 1111 Budapest, Budafoki út 59.

Telefon: 852-972

**KORSZERÜ
GAZDASÁGOS
CSOMAGOLÓANYAGRA
VAN SZÜKSÉGE ?**

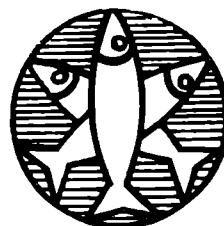


AJÁNLATAINK :

- LAKOSSÁGI KISZERELÉSHEZ ;
MODERN, ESZTÉTIKUS
HENGERES KOMBI DOBOZOK**
- SZÁLLITÓI CSOMAGOLÁSHOZ
KÖNNYŰ, MAGAS TERHELHETŐ-
SÉGŰ PAPIRHORDÓK**
- RÉSZLETES INFÓRMÁCIÓ,
CSOMAGOLÁSI SZAKTANÁCS-
ADÁS, RÖVID VÁLLALÁSI
HATÁRIDŐ !**

**Papiripari Vállalat Kiskunhalasi Gyára
Vállalkozási Osztály**

**6400 Kiskunhalas,
Középső Ipartelep 6.**



Tx. 26-341 Tel. (77) 21-344

SZÉP A FÉNYKÉP F O R T E P A P Í R O N
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF F O R T E P H O T O P A P I E R
YOUR PICTURES ARE NICE F O R T E P H O T O P A P E R S



FILMS
PHOTO
AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
F O R T E A N Y A G O K A T !

BENUTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN F O R T E M A T E R I A L E N !

USE IT TO THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR
P H O T O - M A T E R I A L S M A D E B Y F O R T E !

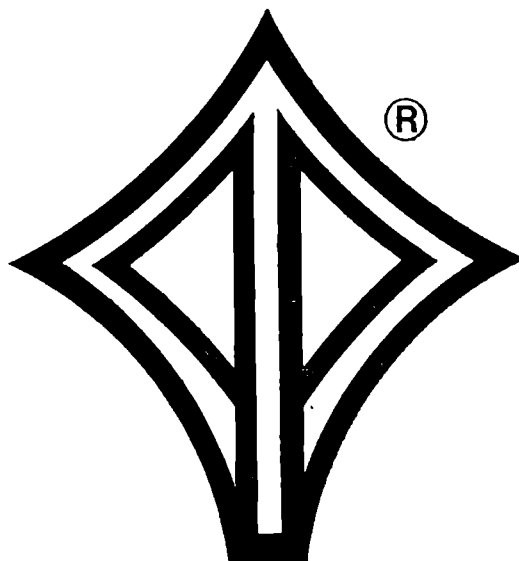
F O R T E F O T O K É M I A I I P A R

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat



Sport- és szabadidőruházat

Gyártja:

SENIOR

VÁCI KÖTÖTTÁRUGYÁR

